

**MIES VÄKIVALTATYÖN ASIAKKAANA -
VAIKUTTAVUUSTUTKIMUS**

**Annamari Tuominen
Pro Gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalityö
Huhtikuu 2020**

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Sosiaalitieteiden laitos

TUOMINEN, ANNAMARI: Mies väkivaltatyön asiakkaana - Vaikuttavuustutkimus

Pro Gradu -tutkielma, 53 sivua

Sosiaalityö

Ohjaaja Katja Forssén

27.4.2020

Tutkielmani tavoitteena on saada uutta tietoa väkivaltatyöstä ja sen vaikuttavuudesta. Väkivaltatyöllä tarkoitetaan erilaisia toimintatapoja, joilla pyritään auttamaan väkivaltaa käyttäviä henkilöitä sekä väkivallan uhreja. Tutkimukseni kohdistuu Espoossa toimivan Lyömätön linja -organisaation tarjoamaan Väkivallan katkaisu -ohjelmaan ja ohjelman vaikutuksiin. Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessa on lähisuhdeväkivalta, sukupuolittunut väkivalta, väkivaltatyö sekä Lyömättömän linjan menetelmät väkivaltatyössä.

Tutkielmani koskee sukupuolittunutta väkivaltaa. Tutkimuskysymykset ovat: oliko lyömättömän linjan väkivallan katkaisu -ohjelmasta apua väkivallan hallintaan ja millä tavalla ohjelma auttoi väkivaltaisuuteen. Aineiston analysoin sisällönanalyysin menetelmällä.

Näkökulmana on miehen väkivaltaisuus ja määrittelen väkivallan tutkimuksessa sukupuolittuneeksi. Sukupuolittuneisuus tarkoittaa sitä, että tekijänä on mies ja kohteena nainen. Tässä tutkimuksessa tutkitaan kuitenkin miehen väkivaltaa ja siitä mahdollista paranemista. Naiset kertovat oman kokemuksensa väkivallan uhreina ja mahdollisesti omaa toimijuuttaan.

Johdanto luo katsauksen lähisuhdeväkivallan aihepiiriin. Luvuissa kaksi ja kolme on esitelty parisuhdeväkivallan erityispiirteitä ja väkivaltatyötä. Luvussa neljä tuon esiin aiempia läheissuhdeväkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia. Luvut viisi ja kuusi käsittelevät tutkimustapaa ja tutkimuksen tuloksia. Luvussa seitsemän teen yhteenvedon siitä, mitä tutkimustuloksista voi päätellä eli mitä tutkimustulokset kertovat.

Tutkimusmenetelmäni on haastattelututkimus. Haastattelen sekä väkivallan tekijöitä että uhreja ja analysoin heidän kokemuksiaan ja selviytymistään. Haastateltavat valikoituivat Lyömättömän linjan kautta ja heitä on yhteensä kahdeksan. Analyysini on teoriaohjaava sisällönanalyysi. Tutkimustuloksista selviää, että Väkivallan katkaisu -ohjelma on auttanut merkittävästi väkivaltaisuuden hallinnassa ja sen lopettamisessa. Tutkimus osoittaa myös, että on erilaisia keinoja hallita väkivaltaista käyttäytymistä.

Avainsanat: lähisuhdeväkivalta, väkivaltatyö, lyömätön linja, sukupuolittunut väkivalta

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
2 PARISUHDEVÄKIVALLAN ERITYISPIIRTEITÄ	4
2.1 MÄÄRITELMIÄ.....	4
2.2 VÄKIVALLAN TYYPIT	5
2.2.1 FYYSSINEN VÄKIVALTA.....	6
2.2.2 PSYKKINEN ELI HENKINEN VÄKIVALTA	7
2.2.3 TALOUDELLINEN VÄKIVALTA	8
2.2.4 SEKSUAALINEN VÄKIVALTA	9
2.2.5 HENGELLINEN VÄKIVALTA.....	10
2.2.6 PIILEVÄ VÄKIVALTA	12
2.2.7 VAINO	12
2.3 AVUN HAKEMISEN ESTEET	13
2.4 ITSETUNTO JA HÄPEÄ	14
3 VÄKIVALTATYÖ	17
3.1 TAUSTAA	17
3.2 VÄKIVALTA MÄÄRITTELEVÄT SOPIMUKSET	19
3.3 AUTTAJATAHOT	20
3.4 VÄKIVALTATYÖ LYÖMÄTTÖMÄSSÄ LINJASSA	22
3.5 VÄKIVALTATYÖN MUOTOJA.....	24
3.6 SELITYSMALLEJA VÄKIVALTAISEEN KÄYTTÖKSEEN	25
4 AIEMMAT TUTKIMUKSET LÄHEISSUHDEVÄKIVALLASTA	29
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	34
5.1 TUTKIMUSAINEISTO	34
5.2 TUTKIMUSKYSYMYKSET	35
5.3 TUTKIMUSTAPA	35
5.4 AINEISTON ANALYYSI	37
5.5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS.....	38
6 HAASTATELUN TULOKSET	39
6.1 SAATU APU VÄKIVALTaisuuden HALLINTAAN	39
6.2 OPITUT KEINOT VÄKIVALLAN KATKAISEMISEEN	42
6.2.1 VÄKIVALTAKOKEMUKSET LAPSUUDESSA.....	47
6.2.2 PUHETAPA VÄKIVALTaisuudesta.....	48
6.3 PUOLISOIDEN AJATUKSIA.....	49
7 YHTEENVETO.....	52
LÄHTEET	54

1 JOHDANTO

Tämän tutkielman tarkoituksena on lisätä tietoa lähisuhdeväkivallasta. Lähisuhdeväkivallaksi määritellään väkivalta, jonka katsotaan koskettavan toisilleen läheisiä ihmisiä. Läheisiksi ihmisiksi luetaan kuuluvaksi oma puoliso, lapset ja vanhemmat. Tässä tutkielmassa lähisuhdeväkivalta rajataan koskemaan parisuhdetta. Parisuhteen osapuoliksi määritellään toisilleen läheiset parisuhteen kaksi osapuolta. Näkökulma on sukupuolittuneessa väkivallassa, jota parisuhdeväkivallan katsotaan luonteeltaan olevan. Tutkielmassa tarkastellaan väkivaltaiseen käytökseen miehille apua antavan järjestön, lyömättömän linjan tarjoaman väkivallan katkaisu – ohjelman vaikutusta sen suorittaneisiin ja heidän läheisiinsä.

Maailman terveysjärjestön (WHO) määritelmä väkivallalle on: Väkivalta tarkoittaa ihmisen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön kohdistuvaa fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä, joka voi johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kehityksen häiriintymiseen (Siukola 2014, 10.)

Lähisuhdeväkivaltaa on hyvä tarkastella erillään muusta väkivallasta. Se on kokemuksena yksityinen. Lähisuhdeväkivallan tekopaikkana on usein oma koti ja tekijänä on oma kumppani tai henkilö, jonka kanssa arkielämä jaetaan. Osapuolten välillä voi olla sekä voimakas tunneside että kontrolliin ja väkivaltaan perustuva valtasuhde. Lähisuhdeväkivalta ei mielletä samalla tavalla rikokseksi, kuin esimerkiksi tuntemattomien välistä väkivaltaa. Se ei myöskään tule läheskään aina viranomaisten tai ulkopuolisten tietoon, koska siihen liittyy paljon häpeää ja vaikenemista. (Siukola 2014, 10.)

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on väkivaltaa kaikkein läheisimmissä ihmissuhteissa. Siitä syystä se koetaan erityisen kipeäksi asiaksi, jota hävetään, jota salaillaan ja josta tunnetaan syyllisyyttä. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on monisyinen ongelma, jonka välilliset ja välittömät seuraukset ulottuvat laajasti eri osapuolten lähipiiriin monissa sukupolvissa. Tämän väkivallan muodon keskeinen alalaji on parisuhdeväkivalta, jossa näkyvät erityisen selvästi useat sukupuolittuneen väkivaltakulttuurin asennehistorialliset piirteet. (Lidman 2015, 57.)

Sukupuolittuneisuuden näkökulma tarkoittaa sukupuolelle ja siihen liittyville tekijöille annettua erityistä huomioarvoa, se ei aja jommankumman sukupuolen oletettua etua.

Sukupuolittuneisuusei ole peitenimi miehen naiseen kohdistamalle väkivallalle. Se tarkoittaa sitä, että tekijän ja uhrin sukupuolella on erityinen merkitys väkivallan syntymisessä ja kokemisessa, sekä käytetyissä väkivallan muodoissa. (Lidman 2015, 64,18-19).

Läheissuhdeväkivalta on ilmiönä maailmanlaajuisesti yleinen. Se koskettaa miljoonia ihmisiä ja on luultuakin yleisempää. Uhriksi voi valikoitua kuka tahansa ja tekijänä voi olla oma kumppani, aikuinen lapsi, vanhempi tai oma sisarus. Ennakolta läheissuhdeväkivallalta ei pysty suojautumaan kuten ei väkivallalta muutoinkaan. Lähisuhdeväkivallan muotoja on useita. Usein voidaan ajatella väkivallan olevan fyysistä satuttamista, ja se onkin yleinen väkivallan muoto. Lisäksi läheissuhdeväkivaltaan kuuluu henkinen, seksuaalinen ja taloudellinen väkivalta. Läheissuhdeväkivallan muodoiksi on todettu näiden lisäksi kemiallinen ja hengellinen väkivalta sekä kaltoinkohtelu. (Essel, Rantanen & Rossinen 2014, 49,66.)

Sekä tilastot että tutkimukset osoittavat, että toistuva ja uusiutuva väkivalta parisuhteessa kohdistuu enemmän naisiin kuin miehiin. Taustalla nähdään naisen alistainen asema suhteessa mieheen, mihin vaikuttavat sekä kulttuuriset seikat että fyysisen voimakkuuden eroavaisuudet. Vaikka Suomessa naiset ja miehet ovat melko tasa-arvoisia, on naisiin kohdistuva väkivalta silti täällä iso ongelma. Väkivaltaa esiintyy kaikissa sosiaaliluokissa ja toisin kuin yleisesti uskotaan, tekijä ei ole läheskään aina alkoholin vaikutuksen alainen eikä tekijää voi tunnistaa elämäntavan perusteella. (Rantanen 2011, 52.)

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2005 tekemän tutkimuksen mukaan perustellusti voidaan olettaa, että 40 prosenttia naisista on jossain elämänsä vaiheessa joutunut miehen taholta jonkinlaisen väkivallan tai sillä uhkaamisen uhriksi. Nykyisessä suhteessaan puolisonsa fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai sillä uhkailun kohteeksi on joutunut 20 prosenttia naisista ja entisen puolison uhkaamaksi 49 prosenttia aiemmin parisuhteessa olleista naisista. (Rantanen 2011, 52.)

Lähisuhdeväkivaltaan olisi tärkeintä puuttua ajoissa. On kuitenkin monia auttamisen esteitä. Anniina Kaittilan (2017) mukaan avun hakemisen esteet voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin esteisiin. Sisäisiä esteitä, ovat uhrin tunteet, kuten rakkauden tunne tekijää kohtaan. Uhri haluaa uskoa parempaan ja ymmärtää tekijää. Tunteista myös pelko toimii sisäisenä esteenä. Erilaiset toiveet ja asenteet ovat sisäisiä esteitä avun hakemiselle. Ulkoisia esteitä ovat ihmisten väliset suhteet,

väkivallan tekijä esimerkiksi estää uhkailullaan avun hakemisen tai uhri miettii lastensuojelun puuttumista perheen elämään. Sosiokulttuuriset tekijät toimivat myös ulkoisina esteinä. Esimerkiksi perheen tietämys avun hakemisesta on heikkoa tai ikääntyneet ihmiset eivät löydä sopivaa auttamiskanavaa.

Parisuhdeväkivalta voidaan nähdä parisuhteen toimimattomuudesta johtuvaksi, jolloin vastuu ja syyllisyys voivat langeta perheelle tai uhrille. Kun väkivallan tekijä ei joudu vastuuseen teoistaan, se vahvistaa tekijän ajatusta siitä, että uhri on saanut hänet toimimaan väkivaltaisesti. (Stith & McCollum, 2011.)

Tutkielmassani haastatellut Lyömättömän linjan Väkivallan katkaisu -ohjelman läpikäyneet henkilöt kertovat, miten ohjelma vaikutti heidän käyttökseen ja heidän puolisonsa kertovat, miten he kokivat ohjelman vaikuttaneen puolison väkivaltaisuuteen. Haastatteluissa rajaan lähisuhdeväkivallan parin välillä tapahtuvaksi väkivallaksi. Molemmat osapuolet voivat luottamuksella kertoa kokemuksensa väkivallasta ja sen mahdollisesta muutoksesta.

Pääpaino tutkielmassani on auttajatahojen kartoittamisessa ja väkivallan katkaisu ohjelman läpikäyneiden henkilöiden sekä heidän puolisoidensa haastatteluissa ja niiden analysoimisessa. Tutkimuskysymyksinäni oli, auttoiko Lyömättömän linjan ohjelma väkivaltaisuuteen sekä millaista apua ohjelman suorittamisesta oli ja olivatko molemmat mahdollisesta muutoksesta samaa mieltä.

Tarkastelen lähemmin luvussa kolme lähisuhdeväkivallan uhrien auttajatahoja. Näitä saattaa olla uhrin näkökulmasta ehkä niukasti. Tunne saattaa johtua siitäkin, että avun hakeminen voi tuntua ylivoimaiselta. Monien tutkimusten mukaan väkivallan toistuessa uhri alkaa uskoa melko nopeasti, että väkivalta on sallittua ja hänen oma syynsä. Mikäli hän olisi käyttäytynyt toisin, ei puolison olisi tarvinnut käyttää väkivaltaa. Lisäksi uhri haluaa uskoa väkivallan tekijän anteeksipyyntöihin ja vakuutteluihin siitä, ettei väkivalta toistu. Häpeän tunne uhrilla on suuri, usein musertava, sekä lisäksi on pelkoa suhteen tulevaisuudesta. Uhrin ajatuksissa on, että mitä tapahtuu, jos läheisimmän ihmisen teot kertoisi jollekin, eli sen ihmisen, joka on uhrille läheisin ja jolta kuuluisi saada tukea ja turvaa.

2 PARISUHDEVÄKIVALLAN ERITYISPIIRTEITÄ

2.1 MÄÄRITELMIÄ

Parisuhdeväkivalta tapahtuu usein neljän seinän sisällä – toisten ihmisten katseilta piilossa. Sillä ei ole ulkopuolisia todistajia kuten kadulla tapahtuvassa väkivallassa. Työntekijä saakin monesti kuulla kaksi eri kertomusta väkivallasta – uhrin ja tekijän – ja ottaa sen jälkeen kantaa siihen, kehen uskoo. (Piispa 2011, 15.)

Parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan kaikkea parisuhteessa tapahtuvaa käyttäytymistä, joka aiheuttaa fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista vahinkoa toiselle osapuolelle suhteessa. Suomessa on puhuttu parisuhdeväkivallan sijaan perheväkivallasta, kun tarkoitetaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Tämä sopii esimerkiksi Marita Husson mukaan hyvin suomalaiseen tasa-arvoajatteluun. Perheväkivaltakäsite korostaa, että naiset joutuvat väkivallan kohteiksi omissa kodeissaan.

Käsitteen käyttöä hämärtää se, että väkivaltaan tarvitaan vain yksi ihminen, koska perheväkivaltaa voidaan virheellisesti pitää osana parisuhteen problematiikkaa, joissa molemmilla osapuolilla on vastuu. (Marttala 2011, 39.)

Avun hakeminen parisuhdeväkivaltaan on aina merkittävä ja vastuullinen teko. Uhri tai tekijä päättää apua hakiessaan salailun kierteen ja myöntää ongelman tunnustaen samalla pelkonsa ja tuskansa. Samalla avun hakija kertoo, ettei voi omin muuttaa tilannetta. Jokainen kerta, kun asiakas saapuu keskustelemaan asiasta, on voitto väkivallan salailusta ja pienentää sen elintilaa silloinkin, kun vaikutukset näyttävät olevan hitaita ja pieniä. Tämä asia on väkivaltatyötä tekevän tärkeää muistaa, kun tekee mieli nostaa kädet pystyyn ja antautua. (Holma, Laitila, Wahlström & Sveins 2005, 30.)

Parisuhteessa tapahtuva väkivalta ei ole samanlainen kokemus kaikille sen kohteena olleille naisille. Monille se tulee täytenä yllätyksenä ja järkytyksenä, mutta jotkut kertovat tottuneensa miehen väkivaltaisuuteen ja sillä uhkailuun jo lapsuuden kodissaan ja pitäneensä sitä melkein pä väistämättömänä pahana parisuhteissa. Joskus voi käydä myös niin, että omalla kohdalla väkivalta tuntuu käsittämättömältä ja äärimmäiseltä loukkaukselta, vääryydeltä ja elämää uhkaavalta

kokemukselta, vaikka se toisissa parisuhteissa tai muissa kulttuureissa tapahtuessaan on tuntunut selitettävissä ja rationaalisesti käsiteltävissä olevalta – tai sitten päinvastoin. (Husso 2003, 79.)

Työskennellessä parisuhdeväkivaltaan syylistyneiden miesten kanssa, on lähtökohtana periaate, että perimmäisesti on kyse naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemisestä. Kotona tapahtuvasta väkivallasta noin 90% kohdistuu naisiin. Lähisuhdeväkivalta on kuulunut yksityiseen ihmisen elämän alueeseen, mikä on lisännyt asiaan liittyvää salailua. Lähisuhdeväkivallan muuttuminen virallisen syytteen alaiseksi, syyteharkintaan kuuluvaksi rikokseksi ja viime vuosina käyty laaja julkinen keskustelu asiasta on mahdollistanut sen, ettei se ole enää yksityisasiä. Lisäksi lähisuhdeväkivaltaan on voitu puuttua ja rakentaa erilaisia hoitomalleja. (Husso 2003, 79.)

Lähisuhdeväkivalta on Suomessa edelleen tänä päivänä merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Se on sosiaalinen, taloudellinen ja ehdottomasti myös inhimillinen ongelma. Lähisuhdeväkivalta koskettaa monia sen kohteeksi joutuneita; väkivaltaa käyttäneitä, väkivaltaa nähneitä, omaisia, ystäviä, naapureita ja useiden eri ammattiryhmien edustajia. Erityisesti se on ongelma, joka useimmiten toistuu ja pahenee ajan mittaan, jos siihen ei puututa. (Ahola & Ahola 2016, 54.)

2.2 VÄKIVALLAN TYYPIT

Väkivaltaa on monenlaista ja usein eri tyypit nivoutuvat yhteen. Fyysistä väkivaltaa käyttävä usein käyttää myös henkistä väkivaltaa. Esittelen tavallisimmat väkivallan tyypit seuraavissa alaluvuissa:

Auli Ojuri on käyttänyt Jeff Hearnin luokittelua väkivallan tunnistamiseen. Hearnin mukaan väkivallan neljä keskeistä tunnusmerkkiä ovat:

1. Väkivalta on tai sisältää väkivallan tekijän fyysistä tai muuta voimankäyttöä.
2. Väkivallan tarkoitus on tuottaa vahinkoa.
3. Väkivaltaa on se, jonka kohteena oleva kokee vahingolliseksi ja/tai loukkaavaksi.
4. Teot, tapahtumat tai toiminnot, jotka joku kolmas taho, kuten oikeusviranomainen on tunnistanut väkivallaksi.

(Marttala 2011, 39.)

2.2.1 FYYSINEN VÄKIVALTA

Lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa saattaa tulla ensimmäiseksi mieleen mies, joka lyö naista. Saatamme helposti ajatella, että vain fyysinen satuttaminen on väkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta ilmenee kuitenkin eri tavoin, eikä se ole sukupuolesta kiinni. On tärkeää ottaa puheeksi ja kysyä kaikki muutkin väkivallan muodot. Usein uhri itsekään ei miellä kaikkea häneen kohdistunutta väkivaltaa väkivallaksi. Parisuhdeväkivalta normalisoituu, pakottamisesta ja muusta väkivallasta tulee osa suhteen arkipäivää. Tämän prosessin seurauksena väkivallan kokija ei enää itse kykene erottamaan normaalin ja väkivaltaisuuden rajaa, jolloin kokijan oma kyky katkaista kierre heikentyy. (Essel ym. 2017, 49 & Kaitue ym. 2007, 23.)

Yleisin väkivallan muoto on pahoinpitely. Rikoslaki lajittelee pahoinpitelyn, lievään pahoinpitelyyn, pahoinpitelyyn ja törkeään pahoinpitelyyn. Pahoinpitely on törkeä, jos uhri joutuu hengenvaaraan, saa vakavan sairauden, teko tehdään erityistä raakuutta tai julmuutta osoittaen tai käyttäen asetta tai muuta hengenvaarallista välinettä ja teko on kokonaisuutenakin arvostellen törkeä. Fyysisen väkivallan kohteena oleminen voi lamauttaa. Väkivallan seuraukset riippuvat väkivallan luonteesta ja kestosta. (Essel ym. 2017, 64-65.)

Fyysistä väkivaltaa pidetään tavallisimpana väkivallan muotona. Yleisimmin väkivallan käsitteellä viitataan juuri fyysiseen väkivaltaan tai sen uhkaan. Fyysinen väkivalta pitää sisällään esimerkiksi lyömistä, kuristamista, potkimista, vapaudenriistoa tai erilaista pakottamista. Fyysinen väkivalta on helpoimmin tunnistettavissa oleva väkivallan muoto. Sitä usein edeltää monenlainen muu pelotteleva käyttäytyminen, kuten tavaroiden särkeminen, uhkailu tai nimittely. (Lehtonen & Perttu 1999, 37.)

Fyysisestä pahoinpitelystä on melkein aina myös henkisiä seurauksia. Monet naisista pitävät henkisiä seurauksia fyysisiä seurauksia pahempina. Väkivaltakokemukset voivat johtaa siihen, että pelkkä uhkailu riittää puolison nöyryyttämiseen. Vaikka väkivalta loppuisi, alistaminen ja vallankäyttö eivät lopu. Parisuhde ei silloin edelleenkään ole terveellä pohjalla. Psykkisiä oireita voivat olla muun muassa yllirasittuneisuus, muistin ja keskittymiskyvyn heikkeneminen, hermostuneisuus, ärtyneisyys ja masentuneisuus. (vaestoliitto.fi)

2.2.2 PSYKKINEN ELI HENKINEN VÄKIVALTA

Henkinen väkivalta on yleisin väkivallan muoto. Se voi olla sanallista tai sanatonta. Sen ilmenemismuotoja on muun muassa huutaminen, alistaminen, nöyryyttäminen, vähättely, pilkkaaminen, häirintä ja syyttely. Uhka voi olla paitsi ruumiillista, myös pelottelua. Pelottelulla on fyysisen väkivallan kaltainen pelottava, uhkaava ja ahdistava vaikutus. Henkinen väkivalta muuttuu vakavammaksi sen jatkuessa pidempään. Erityisesti silloin, kun väkivallan tekijä on kontrolloiva ja käyttää toisen pakottamista, voi tilanne eskaloitua fyysiseksi väkivallaksi, kun tekijä pelkää menettävänsä kasvonsa. Kontrollointi voi olla mitä mielikuvituksellisinta, ja tekijä voi rajata kontrolloimalla uhrin käyttäytymisen tiettyihin raameihin. Se voi ilmetä pukeutumisen, liikkumisen tai käyttäytymisen rajoittamisena. Lisäksi väkivaltaisen puolison mitätöivä määrittely on uhrille päivittäistä. Nainen ei enää hallitse omaa itsetuntoaan, mies voi sanoilla tai teoilla joko nostaa tai murentaa sitä. Henkistä väkivaltaa on usein kausittain, suhteessa hyvät ja huonot ajat vaihtelevat. Tasavertainen parisuhde on mahdoton ajatus, ja nainen ei osaa mieltää asiaa ajatusvirheitten vuoksi enää parisuhdetta oikein. (Marttala 2011, 46-47.)

Pohdin henkistä väkivaltaa siten, että henkinen väkivalta on siitä salakavalaa, että se lisääntyy ajan mittaan. Se voi alkaa pikkuhiljaa ja kietoutua välittämiseen. Puoliso saattaa esimerkiksi olla kärktyisä naisen lähtiessä omiin menoihinsa. Nainen vähentää menojaan pikkuhiljaa ja lopulta tilanne johtaa siihen, ettei omia menoja ole ollenkaan. Puoliso saattaa myös arvostella naisen sukulaisia, ja kieltää eri syihin vedoten naisen sukulaisten vierailut kodissaan. Henkinen väkivalta lisääntyy suhteen jatkuessa. Nainen on lopulta siinä tilanteessa, että hänen on raportoitava miehelle jokaisesta menostaan ja jopa mitä on kotona ollessaan tehnyt.

Marianne Notko on määritellyt henkisen väkivallan sen kohteen näkökulmasta. Väkivallan tekijän tarkoitukset, päämäärät ja käsitykset toimintansa luonteesta ovat Notkon tutkimuksen ulottumattomissa. Hän on sen sijaan monissa naisten tarinoissa lukenut erilaisia kuvauksia siitä, miten toimivaa keskusteluyhteyttä vahingoittajaan on mahdoton rakentaa ja miten väkivaltaa tuottava ei ymmärrä toimintansa seurauksia. Kohteen puolustuskyvyttömyys on kriteerinä toimiva, koska kokemus, joka määritellään henkiseksi väkivallaksi sisältää aina juuri kokemuksen mahdottomuudesta tehdä tilanteelle jotain ja puolustaa itseään. (Notko 2011, 103.)

Notko (2011) esittelee sosiologi Marti Tamm Loringin määrittelyn, jossa keskeistä on henkisen väkivallan muotojen jakaminen salattuun ja avoimeen. Avoimia muotoja on yhteensä 23 kappaletta, muun muassa uhkailu, huutaminen, uhrin syyttäminen mielenvikaiseksi, ajankäytön rajoittaminen ystävien, perheen tai harrastusten parissa ja nukkumisen estäminen. Salattua henkistä väkivaltaa on kielteinen leimaaminen, vähättely, projisointi/syytös, hylkääminen ja kieltäminen. Kumpaakin henkistä väkivaltaa on vaikeaa tunnistaa. Uhri ei välttämättä edes apua hakiessaan määrittele joutuneensa henkisen väkivallan kohteeksi. Henkisen väkivallan uhrin ovat tapaturmille alttiita, koska heidän keskittymiskykynsä on voinut heikentyä vahingollisen elämäntilanteen vuoksi. Henkisen ja fyysisen väkivallan ero ilmenee siten, että fyysisen väkivallan ajatellaan tapahtuvan jaksoittain, kun henkinen väkivalta on jatkuvaa. (Notko 2011, 101-102.)

2.2.3 TALOUDELLINEN VÄKIVALTA

Taloudellinen väkivalta on yksi parisuhdeväkivallan muoto. Puoliso voi rajoittaa rahan käyttöä ja määrätä tarkasti, mihin puoliso rahoja käyttää. Puolisoa voidaan myös pitää rahattomana, jolloin puoliso on pakosta riippuvainen puolisoistaan. Mahdollista on se, että toinen pitää kaikkia pankkitilejä ja muuta rahaliikennettä mahdollistavaa yksin omassa hallinnassaan. Parisuhteen toinen osapuoli voi olla väkivaltaa harjoittavan osapuolen kontrollin alla, eikä voi päättää edes henkilökohtaisista ostoistaan itse.

Anniina Kaittila (2017) on tutkinut aihetta rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Hän toteaa tutkimuksessaan, että tutkimuksellinen kiinnostus rahakonflikteja ja taloudellista väkivaltaa kohtaan kasvoi vasta 2000-luvulla. Kaittila haastatteli tutkimuksessaan yhteensä 28 ihmistä. Kaittilan väitöskirjan tutkimustuloksista ilmenee, että:

” Tulosten perusteella taloudellisen väkivallan muotoja ovat työssäkäynnin rajoittaminen ja häirintä, rahaan liittyvä kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö sekä eron jälkeinen taloudellinen väkivalta. Taloudellisella väkivallalla on hyvin kielteisiä seurauksia naisen terveydentilaan ja henkilökohtaiseen pääomaan, kuten työssäkäyntiin ja koulutukseen. Se vaikeuttaa myös väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä sekä heikentää naisen ja hänen lastensa taloudellista tilannetta. Taloudellinen väkivalta on paitsi itsenäinen väkivallan muoto omine piirteineen, myös yhteydessä muuhun väkivaltaan”

Naisten linjan internetsivuilla sanotaan:

”Taloudellinen väkivalta on monenlaista kontrollointia, esimerkiksi: omaisuutesi tai rahojesi käyttö ilman lupaasi, taloudellisten päätösten tekeminen yksin, velan/luoton ottamiseen painostaminen, tilin tai pankkikorttien käytön rajoittaminen, työn saamisen tai pitämisen vaikeuttaminen, sinulle epäedulliset ”sopimukset”, joihin sinut on painostettu (esim. maksat koko vuokran yhteisestä asunnosta), omaisuuden tuhoaminen ja elatusavun pimittäminen.”

Omaa pohdintaani on, että taloudellisesta väkivallasta pitää erottaa erilaiset rahankäyttötottumukset. Mikäli kumpikin panostaa taloudellisesti yhteisiin asioihin riittävästi kykynsä mukaan, voi omaan käyttöön jäävän rahaosuuden kuluttaa mieltymystensä mukaan. Mikäli puolisoilla on hyvin erilainen tulotaso, on järkevintä sopia osuuksista, joilla kumpikin ottaa osaa esimerkiksi asumiskuluihin ja ruokakuluihin. Jokaisen parin rahankäyttö on heidän välisensä sopimusasia, mutta jos toinen joutuu jatkuvasti käyttämään kaikki rahansa yhteisiin menoihin, ja toiselle jää omiin tarkoituksiin, on suhteessa epätasa-arvoinen asetelma.

2.2.4 SEKSUAALINEN VÄKIVALTA

Seksuaalista väkivaltaa on monenlaista ja sen uhriksi voi joutua kuka tahansa. Väkivaltaisessa parisuhteessa elävä nainen joutuu usein myös seksuaalisen väkivallan kohteeksi. Seksuaalinen väkivalta jää usein piiloon, varsinkin parisuhteessa. Se sisältää kolme eri tabua, seksi, seksuaalisuus ja väkivalta. Auttajatahokin voi sivuuttaa seksuaalisen väkivallan käsittelyn jättämällä sen muun naisen kokeman väkivallan varjoon. (Rantanen 2011, 63.)

Seksuaalisen väkivallan esiin tuominen voi olla hyvin haasteellista. Siitä ei helposti puhuta viranomaisille, koska seksuaalisuus on niin henkilökohtainen asia. Muunlainen väkivalta on helpompaa ottaa puheeksi. Lisäksi käsitykset naisen seksuaalisuudesta ja itsemääräämisoikeudesta voivat olla hyvin erilaisia. Seksuaalinen kanssakäyminen voidaan kokea velvollisuudeksi tai miehen oikeudeksi avioliitossa, jolloin pakottavia tilanteita ei mielletä seksuaaliseksi väkivallaksi. Suhteessa voi olla eriäviä mielipiteitä perhesuunnittelusta tai ehkäisystä. (Lemercier, Hyvärinen & Hautamäki 2012, 40.)

Seksuaalinen väkivalta sisältää seksuaalisen uhan lisäksi kaikenlaisen tahdonvastaisen toiminnan. Seksuaalisen väkivallan muotoja ovat muun muassa seksuaalisesti nöyryyttäminen ja kiristäminen, nimittely huoraksi ja ruumiinosien vertailu ja arviointi, kohtelemineksi seksiohjettina, pakottaminen nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin, raiskaus ja väkisin koskettelu seksuaalisesti. Naiset ovat kertoneet suostuvansa seksiin, jotta pääsisivät vähemmällä, tarkoittaen vähemmällä pääsemisellä nimittelyn ja raivon vastaanottamista Mies alkaa kuvitella missä on käyty ”huoraamassa”, kun seksi ei kiinnosta. Naiset suostuvat seksiin myös pelon vuoksi. (Marttala 2011, 49.)

Parisuhteissa seksuaalinen väkivalta liittyy usein muihin pahoinpitelyn muotoihin. Mies saattaa fyysisen pahoinpitelyn päätteeksi raiskata naisen. Mies saattaa myös haluta tai pakottaa naisen seksiin riidan päätteeksi ns. sovinnon merkiksi (Marttala 2011, 49.) Mitä läheisempi tekijä on uhrille, sitä vähemmän fyysistä voimaa hänen tarvitsee käyttää pakottaakseen naisen seksuaaliseen kanssakäymiseen. Parisuhteessa tapahtuneen seksuaalisen väkivallan seuraukset ovat naisuhrikyselyn mukaan olleet enemmän henkisiä kuin fyysisiä. Parisuhdeväkivaltatilanteessa nainen saattaa myöntyä seksiin välttääkseen suurempia konflikteja. Kyseessä on väkivalta, olivat pakottamisen keinot minkälaisia tahansa. Jokaisella tulee aina olla mahdollisuus kieltäytyä seksistä. Mikäli toinen ryhtyy seksuaaliseen kanssakäymiseen vastahakoisesti, esimerkiksi peläten rektiota joka kieltäytymisestä aiheutuisi, on kyse seksuaalisesta väkivallasta. Jokaisella ihmisellä on seksuaalinen itsemääräämisoikeus. (Kaitue, Nojonen & Slåen 2007, 14-15.)

2.2.5 HENGELLINEN VÄKIVALTA

Suomessa hengellinen väkivalta on määritelty ensimmäisen kerran 1980 -luvulla. Määrittelyn teki kirkon evankelis-luterilainen työryhmä. Hengellinen väkivalta on uskonnollisävytteistä käyttäytymistä, jolla pyritään murtamaan tai nujertamaan uskonnollisin vaatimuksin, pakottein tai uhkauksin ihmisen mielipide, elämäkatsomus tai elämäntapa. Vallankäyttö oikeutetaan ja perustellaan vetoamalla uskonnolliseen auktoriteettiin – Raamattuun tai yhteisön auktoriteetin ajatuksiin. Sellainen oppi, toiminta tai sääntö, joka tuntuu sen kohteeksi joutuvalta jotenkin epäoikeudenmukaiselta, ahdistavalta tai epäilyttävältä on hengellistä väkivaltaa. (Marttala 2011, 48.)

Kristinusko ja uskonnolliset instituutiot ovat vuosisatojen ajan vaikuttaneet syvästi suomalaisten elämään. Kirkon sisäinen patriarkaalinen rakenne on avoimesti rohkaissut miehiä naisen alistamiseen ja naisiin kohdistuvaan väkivaltaisuuteen niin kodeissa kuin koko yhteiskunnassa. Tuo oikeutus perustuu Raamatusta opittuun tulkintaan miehen oikeudesta hallita, omistaa ja alistaa naista. Kirkko ja seurakunta on vaiennut lähes täysin uskonnon varjolla tapahtuneesta väkivallasta naista kohtaan. Hengellinen väkivalta saattaa olla lisäksi uskonnollisuuden ja uskonnollisten tarpeiden pilkkaamista. Se voi olla myös kieltämistä noudattaa tiettyä uskontoa tai pakottamista osallistumaan ja noudattamaan jonkin uskonnon mukaisia normeja ja sääntöjä. (Lehtonen & Perttu 1999, 39-40.)

Uskonnoissa on erilaisia käsityksiä miehen ja vaimon asemasta, mutta tyypillistä hengelliselle väkivallalle on niiden Raamatun kohtien esiin tuominen, joissa korostetaan vaimon alamaisuutta. Monissa parisuhteissa, joissa todettiin hengellistä väkivaltaa, vaimon asema määriteltiin siteeraamalla sopivia Raamatun kohtia: ” Vaimon tulee totella miestään” – ja kuvattiin halveksuttavaa epäonnistumista, jos vaimo ei käyttäytynyt miehen antaman roolin mukaisesti. Uskonnollisia normeja käytettiin lisäksi seksuaalisen vallankäytön välineinä:

”Mies pakotti aloittamaan suhteen jo seurusteluaikana, kun kuitenkin kohta mentäisiin naimisiin. Sitten sain kuulla olevani huono nainen, kun suostuin hänen houkutteluunsa.”

(Marttala 2011, 48-49.)

Omaa pohdintaani on, että hengellisen väkivallan voisi ajatella hieman vähentyneen. Uskonto on vapautunut ja sen harjoittaminen on tullut vapaaehtoisemmaksi, kuin vaikkapa 1900-luvun alussa tai aiemmin. Ennen syvästi uskonnolliset perheet toimivat autoritäärisesti miehen tiukassa ohjauksessa, jota nainen ei missään tilanteessa voinut kyseenalaistaa. Väkivallan käyttö oikeutettiin uskontoon liittyvillä asioilla. Nainen saattoi olla tällaisessa suhteessa täysin alistettuna miehen vallan alla. Henkisestä latistamisesta tuli osa suhteen normaalia toimintaa.

2.2.6 PIILEVÄ VÄKIVALTA

Piilevä väkivalta on uhkan ilmapiiriä ja tietoisuutta siitä, että väkivalta voi puhjeta milloin tahansa. Se on painostavaa tunnelmaa ja väkivalta on latenttina läsnä, vaikka väkivallan tekoja tapahtuisi hyvin harvoin. Latentin väkivallan ilmapiirissä eläminen on jatkuva stressitilanne naiselle. Naisen huomio kiinnittyy pelkästään väkivallan tekijän ympärille ja muiden perheenjäsenten tarpeet jäävät huomiotta. (Lehtonen & Perttu 1999, 44.)

Piilevää väkivaltaa voi parhaiten kuvailla uhkaavan ilmapiirin ja jatkuvasti läsnä olevan väkivallan uhan todellisuudella. Kanssakäyminen ei ole mutkatonta ja luontevaa, vaan heikomman osapuolen on mukauduttava mahdollisen tekijän mielialoihin ja mielialan muutoksiin ja käyttäytyttävä sanattomasti määritellyllä, epäluonnollisella tavalla.

Itse ajattelen, että piilevää väkivaltaa lienee lähes mahdotonta todistaa, jos toinen osapuoli sen kieltää. Kuvailemalla kotona vallitsevaa ilmapiiriä voi tuoda esiin ongelmia, joka suhteessa vallitsee. Mahdollista kuitenkin on naisen lannistuminen ja lamautuminen sekä kausittainen epäusko, onko kuitenkaan mikään vialla. Myös vaihtelevat tunnetilat voivat vahvistaa epäuskoa, kun välillä mies käyttäytyy huolehtivasti ja lämpimästi, jolloin nainen helposti voi kuvitella asioiden olevan hyvin ja vaikean ja painostavan tunnelman olleen kuviteltua.

2.2.7 VAINO

Yksi lähisuhdeväkivallan muoto on eron jälkeinen vaino, joka on toiseen henkilöön kohdistuvaa tahallista ja toistuvaa uhkaavaa käyttäytymistä, joka saa vainotun henkilön pelkäämään turvallisuutensa puolesta. Vainoaminen kriminalisoitiin vasta vuoden 2014 alusta (RL 25:7a). Aikaisemmassa parisuhteessa olleista suomalaisista naisista joka kymmenes on joutunut entisen kumppaninsa vainon kohteeksi (EU 2014). Yleisimpiä kumppanin tekemiä vainoamisen muotoja olivat toistuvat loukkaavat tai/ja pelottavat puhelut tai henkilökohtaiseen omaisuuteen puuttuminen tai sen vahingoittaminen (esim. auton renkaiden puhkominen). Poliisille tehdään hieman yli 700 rikosilmoitusta vainoamisesta vuosittain. (Piispa & October 2017, 304.)

Vaino on siinä mielessä erilainen parisuhdeväkivallan muoto, että sen todentaminen voi tapahtua vasta pariskunnan eron jälkeen. Voisi kuitenkin ajatella vainoamista tapahtuvan jo parisuhteessa

ollessa, jos puoliso käyttäytyy edellä mainitulla tavalla. Henkinen väkivalta lienee kuitenkin silloin tavallisempi väkivallan muoto esimerkiksi loukkaaville puheluille, joita toinen joutuu vastaanottamaan.

Vakavimmat parisuhdeväkivaltatilanteet voivat johtaa uhrin kuolemaan. Vuosina 2003–2014 parisuhdeväkivallan seurauksena kuoli 302 henkilöä. Keskimäärin 25 henkilöä vuodessa ja reilu kaksi kuukaudessa. Heistä 80 prosenttia oli naisia. Aikuisista henkirikoksen naisuhreista 65 prosenttia oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen kumppanin surmaamaksi. (Piispa & October2017, 304,)

2.3 AVUN HAKEMISEN ESTEET

On monia syitä, jotka tekevät avun hakemisen lähisuhdeväkivaltaa kokevalle erityisen vaikeaksi ja raskaaksi. Mikäli perheessä on lapsia, voi uhri viimeiseen asti toivoa, että väkivalta loppuu eikä perhettä tarvitsisi rikkoa. Todellisuudessa lapsille olisi parempi asua väkivallattomassa ympäristössä. Uhrin todellisuudentaju ainakin jossain määrin vääristyy, jos väkivaltainen suhde saa jatkoa.

Avun hakemisen esteet on jaettu sisäisiin ja ulkoisiin esteisiin. Sisäiset tekijät liittyvät avun hakijaan itseensä. Ulkoiset esteet liittyvät ihmissuhteisiin. Rakkauden tunne tekijää kohtaan on yksi keskeinen avun hakemisen este. Suhdetta halutaan jatkaa ja tekijää suojella. Väkivallasta kertominen aiheuttaisi uhan suhteen jatkumiselle ja pahoinpitelijä- puolison lupaukset väkivallan loppumisesta ja anteeksipyyntöt halutaan ottaa vakavasti. (Kaittila 2017, 93.)

Marita Husson tutkimuksessa naiset nimeävät väkivallasta puhumisen usein ensimmäiseksi askeleeksi väkivallan tilasta irtautumisen ja muihin suhteisiin kiinnittymisen: siirtymisen kohti selviytymisen kokemusta. Puhuminen rikkoo yksityisen ja julkisen, kodin ja muun maailman rajan, uhri pääsee pois kodin ja suhteen rajojen sisäpuolelta. Moni on maininnut Husson tutkimuksessa tärkeimmäksi asiaksi selviytymisessään sen, että löytyy joku, ”jolle voi puhua kaunistelematta ja kiertelemättä”. Naiset kertovat myös puhumisen vaikeudesta, kokemusten kommunikoimattomuudesta ja häpeän vaikeasta voimasta. Puhumisen vaikeus hidastaa

oleellisesti avun hakemista ja suhteesta irrottautumista. Jos miehet syyttävät naista omasta väkivallastaan tai vähättelevät sitä ja muut ihmiset vaikenevat asiasta, torjuvat puheenaiheen tai selittävät väkivaltaa naista syyllistävällä tavalla, moni on kertonut pelänneensä sekoavansa ja uskoneensa itsekin olevansa syyllinen väkivaltaan, hävenneensä ja oppineensa vaikenemaan.

” Se, että joutuu lyödyksi ja alistetuksi, on niin arka asia kerrottavaksi, että jos kuuntelija erehtyy hitusenkaan vähättelemään, sussiunailemaan tai vain kuittaa vuodatukseni sillä, että ota avioero niin siinä saattaa käydä niin, että menee taas vuosi tai enemmänkin ennen kuin uskaltaa avata suunsa seuraavan kerran. Kun sydän on täynnä ja vuosien kivun ja häpeän jälkeen kyynelsilmissä pusertaa itsestään totuuden ilmoille niin kyllä se tylyltä tuntuu, jos toinen vaan kommentoi, että voi ihmettä, miten se nyt sillä tavalla tai minä kyllä eroaisin. Ei se auta ketään ja se kaikki on niin pinnallista. Siksi itseäni suojellakseni mietin, kenelle puhun. Ne kaikkein energisimmät ja vahvoilla mielipiteillä varustetut ihmiset eivät ole niitä parhaita auttajia. Heille kaikki asiat ovat liian selviä, samoin kuin joillekin ammatti-ihmisillekin, kun taas itselle ei ole mikään selvää. ”

Pseudonym

Yllä oleva teksti on Husson (2003) teoksessa oleva yhden naisen kokemus kertomisen vaikeudesta. Kirjoituksesta kuvastuu kirjoittajan ja mahdollisen kuulijan / auttajan maailmojen erilaisuus. Kuulijan on mahdotonta ymmärtää väkivaltaisessa suhteessa olevan elämää. Kuitenkin on varmasti tavallista, että mitä kauan väkivalta jatkuu, sitä mahdottomammalta siitä selviäminen tuntuu.

2.4 ITSETUNTO JA HÄPEÄ

Ammattiauttajat ja muu lähipiiri joutuvat usein ihmettelemään, miksi uhri ei kykene irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta, vaikka itsekin tuntuisi sitä haluavan ja uhrille tarjotaan tukea ja apua eroamiseen. Tämä voi johtaa siihen, että läheiset ja ammattiauttajat turhautuvat tilanteeseen ja väkivallan uhria aletaan syyllistää tilanteesta ja sen ylläpitämisestä. Siksi tärkeää on ymmärtää

väkivallan vaikutuksia uhrin käyttäytymisen. Muodosta riippumatta väkivalta aiheuttaa uhrilleen henkisiä vammoja, joiden vaikutukset ovat syvemmät, kuin mitä uhrin henkisistä oireista voisi päätellä. Väkivalta vaikuttaa uhrin koko persoonallisuuteen ja kokemukseen olemassaolostaan. (Lehtonen & Perttu 1999, 51.)

Väkivallan tekijän käyttäytymisellä on väkivallan kierrettä ylläpitävä vaikutus. Väkivalta järkyttää koettuja persoonallisuuden rajoja ja tulee uhkaksi yksilön turvallisuuden tunteelle. Uhri kokee, että hänen mahdollisuutensa tehdä itseään koskevia päätöksiä rajoittuu. Vähitellen uhri kadottaa tunteen omista tarpeistaan ja tahdostaan. Uhrin elämäntilanne kaventuu, tekijä rajoittaa monia asioita ja vaatii selontekoa päivän joka hetkestä. Toisen elämää ja persoonallisuutta rajoittavan käyttäytymisen lähtökohtana on omistamisen tarve. Toinen nähdään ensisijaisesti omien tarpeiden tyydyttäjänä. Tällaisen käyttäytymisen päämääränä on valta, joka perustuu alistamiseen ja kontrolliin. Väkivallan jaksottaisuus luo toivoa paremmasta ja synnyttää emotionaalisen sidoksen väkivallan tekijään. Väkivallan jaksottaisuus sisältää jännityksen nousemisen, väkivallan ja sen jälkeen uuden, rauhallisen, kuherruskuukausimaisen jakson. (Lehtonen & Perttu 1999, 51-51.)

Parisuhdeväkivallan molempien osapuolien itsetunto on alhainen. Mies saattaa kuvitella saavansa hallinnan ja voimantunteen pahoinpitelemällä puolisoaan, mutta todellisuudessa kadottaa kaikki arvostuksen itseään ja toimintaansa kohtaan. Sen huomaaminen havahduttaa muutokseen.

Parisuhteessa tapahtuvan väkivallan hämmentävyys ja käsittämättömyys edesauttavat osaltaan väkivallan kieltämistä. Samalla häpeä sekä miehen väkivaltaisesta käyttäytymisestä että omasta väkivallan kohteeksi joutumisesta saa naiset usein eristäytymään muista ihmisistä. Häpeä vahvistaa väkivallan salaamista ja estää siitä puhumista. (Husso 2003, 73.)

Häpeä väkivaltaisessa suhteessa on niin musertava, että usein naiset kertovat saavuttaneensa pisteen, jonka aikana ovat päättäneet hakea apua. Asiat menevät siihen pisteeseen, että nainen tajuaa, että suhde ei ole normaali. ”Silloin huomaat, että mies ei rakasta sinua”, kertoi eräs nainen haastattelussa. (Kaittila 2017, 93.)

Uskon, että nainen kadottaa itsensä väkivallan jatkuessa. Välillä saattaa olla hyviä aikoja, jolloin alkaa uskoa, ettei pahaa enää tapahdu. Kun tapahtuu väkivaltaa, voivat ajatukset ja tunteet olla ristiriitaisia. Selkeään ajatteluun ei enää pysty, kun puolison ristiriitainen käytös on musertanut

uhrin kyvyn ajatella loogisesti. Miehen mahdollisesti käyttäytyessä tunnekylmästi ja manipuloivasti, nainen alkaa etsiä syitä itsestään. Unohtuu, että mikään ei oikeuta fyysistä tai henkistä väkivaltaa, vaikka olisi ollut normaalia riitaa, jossa naisellakin riidan alkamiseen olisi osuutensa.

Trauma teoria on tuonut valtavan läpimurron naisten väkivaltakokemusten ymmärtämiseen Suomessa. Perheväkivallasta keskusteltaessa väkivaltaisesti kohdellut naiset oli arvostettu riidan tasavertaisina osapuolina. Ei ollut mahdollisuuksia tunnistaa väkivallan tuottamia pelon ja uhriutumisen vaikutuksia. Traumaterapia vastasi tarpeeseen työskennellä naisiin kohdistuneisiin, väkivallan tuottamiin vaikutuksiin. Keskustelu tunteista, kuten pelot ja häpeä arvoitettiin perustavaksi osaksi työskentelyä. Lisäksi monet muut väkivaltakokemuksista johtuneet fyysiset oireet, kuten unettomuus, vapisevat kädet ja painajaiset otettiin huomioon ja naisille tarjottiin apua niistä selviytymiseen. Terapiassa tunteiden läpikäyminen nähtiin väylänä avata mahdollisuuksia parempaan tulevaisuuteen. (Keskinen 2005, 35.)

Mies hakee apua useimmiten, kun se on ainoa vaihtoehto jatkaa parisuhdetta tai kun mies tuntee olevansa totaalisen lopussa. Lasten oireillessa tilanteessa, voi se olla sysäys avun hakemiseen. Miehelle ei ole helppoa myöntää omaa väkivaltaisuuttaan, ja se on joillekin vielä avun hakemisvaiheessakin epäselvää, miten vahingollista väkivalta on suhteelle ollut ja miten paljon pahaa tuottanut. Vasta miehen tajutessa käytöksensä vahingollisuuden, voi paraneminen alkaa. (Tassopoulus. 14.1.2020 haastattelu).

3 VÄKIVALTATYÖ

3.1 TAUSTAA

Työskentely lähisuhdeväkivaltaa tehneiden miesten kanssa sai alkunsa 1970-luvulla Yhdysvalloissa ja Ison-Britanniassa pian sen jälkeen, kun ensimmäiset naisille tarkoitetut turvakodit otettiin käyttöön. Suomessa aloitettiin väkivaltatyö 1990-luvun alkupuolella, kun oli kulunut toistakymmentä vuotta ensimmäisten turvakotien perustamisesta. Alussa miesten kanssa tehtävällä väkivaltatyöllä oli kaksi päätavoitetta. Väkivaltaa tehneellä miehelläkin katsottiin olevan oikeus saada apua ongelmiinsa ja väkivallan uhrien auttamista haluttiin tehostaa ulottamalla työ koskemaan myös väkivallan tekijöitä. (Säävälä, Pohjoisvirta, Nyqvist, Keinänen & Salonen 2006, 57.)

Perheissä ja parisuhteissa tapahtuva väkivalta nousi vahvemmin esille Suomessa 1970-luvun lopulla, reilut 10 vuotta myöhemmin kuin Yhdysvalloissa, jossa väkivaltaongelman laajempaan tietoisuuteen nostanut feminismiin niin sanottu toinen aalto käynnistyi 1960-luvulla. Ongelman määrittelystä muodostui Suomessa 1970- ja 80-lukujen taitekohdassa Naisasialiitto Unionin sekä Ensi Kotien Liiton kamppailu. Unionin aktiivit määrittelivät väkivallan feministisesti nais erityiseksi ongelmaksi, kun Ensi Kotien Liitto lähestyi ongelmaa lastensuojelun näkökulmasta käsin, ja määritteli ongelman koko perhettä koskevaksi perheen sisäiseksi ongelmaksi. (Kotanen 2013, 11.)

Lyömätön linja aloitti toimintansa Espoossa vuonna 1993 ja se on Suomessa ensimmäinen väkivallaton vaihtoehto tyyppinen palvelu. Sen perustehtävä on luoda salatulle ongelmalle avoin, yhteiskunnallista arvostusta nauttiva tapa auttaa asiakkaita siirtymään väkivallan käyttämisestä kohti väkivallattomia vuorovaikutustaitoja. Lyömättömän linjan kantava voima on, että sen avulla perheväkivallan kierteessä oleva mies voi ottaa yhteyttä toiseen mieheen. (Hautamäki 2015, 10.)

Miesten väkivaltatyölle on ominaista, että työtävät ja hankkeet eroavat paljon toisistaan. Ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä väkivaltatyötä. Se täytyy sovittaa asiakkaan valmiuksiin ja verkostoon, missä toimitaan (Säävälä ym. 2006, 57.)

Suomessa miesten väkivaltatyön ensiaskeleet otettiin vuosina 1989-1990. Helsingissä käynnistettiin ”Miesten kesken” -toimintaa, jossa turvakodin miesohjaaja ja paikallisen A-klinikan miesjohtaja tapasivat perhettään kohtaan väkivaltaisesti käyttäytyviä miehiä. Tämän jälkeen työtä pohjusti tasa-arvoasian neuvottelukunnan asettama jaosto, jonka mietinnössä vuodelta 1991 esitettiin vain

miehille tarkoitettua palvelua, josta läheisiään kohtaan väkivaltaisesti käyttäytyvä mies saisi tukea ongelmiansa ratkomiseen. Seuraavana vuonna käynnistyivät Ensi- ja turvakotienliiton Jussi-työ ja vuonna 1995 Jyväskylässä Vaihtoehto väkivallalle ohjelma. (Holma & Nyqvist 2017, 105.)

Lyömättömän linjan nimellä on perheväkivaltatyötä tehty vuodesta 1993 alkaen, jolloin silloinen toiminnanjohtaja pastori Lasse Reijomaa käynnisti miesten kanssa tehtävän perheväkivaltatyön Espoon turvakodin työmuotona. Lasse Reijomaa oli kirjoittanut vuonna 1992 kolumnin Espoon seurakuntasanomiin, jossa hän totesi muun muassa seuraavasti:

”Miesten väkivalta ei ole ylimittainen annettu kohtalo, vaan kauhea tapahtumasarja, johon voidaan vaikuttaa. Miehen elämän tarkoituksiksi riittää aivan hyvin perityn väkivaltakierteen katkaiseminen. Se ei ole helppoa, mutta se on mahdollista. On perustettava vain miehille tarkoitettu tukikeskus. On aika järjestää miehille auttamisjärjestelmä, jossa mies voi kohdata miehen, mieskohtaisesti ja ammatillisesti. Ongelma ei ole vain kotimainen, vaan se ei paljon lohduta. Väkivalta on aina väkivaltaa. Väkivallan teoille on annettava nimi ja kasvot, jotka on kohdattava. Mies on vastuussa harjoittamastaan väkivallasta. Vastuuta ei voi siirtää muille, eikä selittää pois.”
(Hautamäki 2012, 12-13.)

Tämän kolumnin seurauksena Espoon turvakodin johtaja Sirkka-Liisa Aaltio otti yhteyttä Reijomaahan ja Lasse Reijomaa palkattiin Lyömättömän linjan ensimmäiseksi työntekijäksi maaliskuussa 1993. Lyömättömän linjan perustehtävä oli antaa salatulle ongelmalle avoin, yhteiskunnallista arvostusta nauttiva tapa yrittää auttaa asiakkaita väkivallan teoista kohti väkivallattomia vuorovaikutustaitoja. (Hautamäki 2012, 12-13.)

Alussa työtapoina käytiin puhelinkeskusteluja ja ylläpidettiin avointa keskusteluryhmää. Vuonna 1997 työmuoto siirtyi Miessakit ry:n hallinnoimaksi työmuodoksi Helsinkiin. Nykyään työtä tehdään Espoon lisäksi muillakin paikkakunnilla. (Jolkkonen & Varjonen 2002, 8.)

Lyömättömän linjan entinen toiminnanjohtaja Jari Hautamäki (2009) on pohtinut kirjassa Mikä minuun meni – Tositarinoita Suomalaisesta perheväkivallasta, sitä miksi mies lyö. Hän on reflektoinut eri selitysmallien suhdetta väkivaltatyön kokemuksiinsa. Hautamäen tarkastelun kontekstina ovat olleet väkivaltaiseen käytökseensä apua hakeneet ja työskentelyyn sitoutuneet henkilöt. Hän on esittänyt reflektointinsa tuloksena väkivallan tekijän persoonallisuuden kehittymistä kuvaavaa selitysmallia, joka tarkastelee väkivallan ilmentymistä yksilön identiteetin

näkökulmasta. Jari Hautamäen teorian taustalla on sosiaalisen konstruktionismin teoria, jonka mukaan kaikki kehitys, mitä ihmisessä tapahtuu, liittyy sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiimme.

Lähes kaikilla väkivaltaisesti käyttäytyvillä miehillä on ollut puutteita lapsuudenkiintymyssuhteissa. Löytyy kokemuksia välinpitämättömyydestä ja tunne-elämän etäisyydestä, jotka miesten puheissa liittyvät omiin vanhempiin, erityisesti -isään (Hautamäki 2013, 161.)

Väkivaltaa katkaisevissa palveluihin hakeuduttaessa asiakkaan kanssa käydään läpi keskustellen lähisuhdeväkivallan eri muodot: fyysinen, henkinen ja hengellinen, taloudellinen, seksuaalinen sekä lapsiin kohdistuva väkivalta. Tavoitteena on, että asiakas tunnistaa, mitä väkivalta ja siitä aiheutuvat seuraukset ovat. Keskusteluissa kannustetaan asiakasta rehellisyyteen ja avoimuuteen, jotka ovat vastuunottamisen kannalta keskeisiä tekijöitä. Asiakkaan kanssa keskustellaan siitä, millaisina hän kokee käyttämänsä väkivallan seuraukset. Työntekijä arvioi keskustelun perusteella väkivallan uhrien ja lasten turvallisuuden. Yhdessä asiakkaan kanssa kehitetään ja harjoitellaan väkivallattomuustaitoja. Tapaamisissa keskustellaan jatkotoimenpiteistä, joilla asiakas voisi varmistaa, ettei väkivaltaa enää tapahdu. Väkivaltaa katkaisevaan palveluun sitoutuminen ja siitä hyötyminen edellyttää asiakkaan omaa motivaatiota ja vastuunottoa väkivallasta. (Hyvärinen & Hautamäki 2013, 15.)

Parisuhdeterapia voi auttaa väkivaltaisuuden pariskunnan välillä. Stich, McCollum ja Rosen (2006) ovat todenneet, että väkivallan loppuminen parisuhteessa on riippuvaista siitä, että kumpikin lopettaa väkivaltaisen käyttäytymisensä. Heidän mukaansa naiset ovat fyysisesti yhtä väkivaltaisia kuin miehet. Pariterapia on tehokas ja turvallinen keino lopettaa parisuhdeväkivalta.

3.2 VÄKIVALTA MÄÄRITTELEVÄT SOPIMUKSET

Naisiin kohdistuva väkivalta on tullut laajemmin ymmärretyksi ja tunnetuksi sitä mukaa, kun naisten yleinen yhteiskunnallinen vaikutusvalta on lisääntynyt. Vielä 1800 -luvulla Euroopassa naisilla oli heikot mahdollisuudet nostaa heihin kohdistuva väkivalta yleisen huomion kohteeksi, koska naiset olivat poliittisen vaikuttamisen ulkopuolella. Suomessa vuonna 1864 säädetty laki 25 vuotta täyttäneiden naimattomien naisien täysivaltaisuudesta jätti naimisissa olevat naiset edelleen

aviomiehensä edusmiehisyyteen. Tämä purettiin vuoden vasta 1929 avioliittolaissa, jossa korostettiin perheasioiden yksityisyyttä.

Euroopan neuvoston jäsenvaltioista Suomi allekirjoitti ensimmäisten maiden joukossa Istanbulissa hyväksytyyn jäsenvaltioiden välisen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan yleissopimuksen. Istanbulin sopimus on historiallinen, koska se on ensimmäinen naisiin kohdistuvaa ja perheväkivaltaa sääntelevä Euroopassa sovellettava kansainvälinen sopimus. Sopimus on Suomessa vielä ratifioimatta eli kansallinen sitoutuminen puuttuu sopimuksesta. (Ojuri & Laitinen 2015, 8.)

2000-lukua voi luonnehtia perhe- ja lähisuhdeväkivalta ohjelmien aikakaudeksi. Väkivallan ehkäisyn toimenpidesuosituksien ja periaatteiden olivat pitkään hajautettuna useampaan kansalaisten turvallisuuteen ja väkivallan vähentämiseen liittyvään ohjelmaan sekä määräaikaisiin hankkeisiin. Nykyään toimenpiteet on koottu naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelmaan, joka sisältää yhteensä 66 toimenpide-ehdotusta naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Hallinnointi- ja toteutusvastuu on hallitusohjelmien myötä jakautunut eri ministeriöihin (Ojuri ym. 2015, 8.)

Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n ihmisoikeuksien julistusta ja ihmisoikeussopimuksia, jotka painottavat yksilöiden oikeutta vapauteen ja turvallisuuteen sekä kieltävät kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun. Naisten ihmisoikeuksien kannalta merkittävin kansainvälinen sopimus on YK:n naisten syrjinnän poistamista koskeva CEDAW-sopimus. Suomi ratifioi tämän naisten oikeuksien sopimuksen vuonna 1986. Kuitenkin Suomi on saanut useita huomautuksia CEDAW-komitealta, koska Suomen toiminta väkivaltakysymyksissä on suosituksista huolimatta ollut puutteellista. (Ojuri ym.2015, 8-9.)

3.3 AUTTAJATAHOT

Leo Nyqvistin mukaan parisuhdeväkivaltaan liittyvät viralliset auttamisen väylät voidaan jakaa kolmeen luokkaan. Ne ovat psykososiaalinen, juridinen ja terveydenhuollollinen. Suurin auttajataho on psykososiaalinen, johon luetaan kuuluvaksi kunnan sosiaalitoimi, turvakodit, perheneuvolat ja

kirkon perheasiainneuvottelukeskukset. Terveysthuoltoon kuuluu julkiset ja yksityiset terveydenhuollon tuottajat. Juridiseen luetaan kuuluvaksi poliisitoimi ja oikeuslaitos (Kaittila 2017, 90.)

Lähisuhdeväkivallan uhreille on viime vuosina kehitetty paljon uusia julkisia ja helposti saavutettavia matalankynnyksenpalveluita. Palveluissa yhteistä on maksuttomuus ja nimettömyys. Nämä palvelut ovat avoimia kaikille ja ne toimivat ympäri vuorokauden. Tällaisia palveluja ovat esimerkiksi nollalinjan auttava puhelin. Nollalinjan numeroon vastaa ammattilainen. Ammattilainen osaa ohjata kokijan tarpeen mukaan oikean avun piiriin, esimerkiksi turvakotiin. Turvakodit ovat helposti saavutettavissa olevia lähisuhdeväkivallan kokijoille. Ne ovat valtion rahoittamia, asiakkaille ilmaisia sekä auki ympäri vuorokauden. Niihin voi mennä kuka vaan, milloin vaan ilman lähetettä. Lähisuhdeväkivallan kaikilla osapuolilla on mahdollisuus jatkaa työskentelyä turvakodin työntekijän kanssa turvakotijakson jälkeen. Turvakodeista saa myös neuvontaa, keskusteluapua ja ohjattuja vertaisryhmiä erillisinä avopalveluina, muun muassa lähisuhdeväkivaltaa kokeneille. Tiainen, 2018, 22.)

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on todettu, että auttamistyössä olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota sukupuoleen. Työntekijöiden pitäisi olla tietoisia oman sukupuolensa vaikutuksesta auttajatahona toimimisessa. Väkivallasta traumatisoituneen naisen auttajana nähdään luontevammin nainen ja miesten työssä lähes poikkeuksetta työntekijänä on mies. (Nyqvist, 2004).

Väkivallasta kärsivän pariskunnan tai toisen osapuolen on siis mahdollista saada apua eri tahojen kautta. Auttajatahoja on kunnallisella, yksityisellä sekä kolmannella sektorilla. Väkivaltatyöhön erikoistunutta apua saa Lyömättömän linjan kautta, joka on erikoistunut auttamaan väkivaltaisia miehiä. Jussi-työtä tehdään turvakotien kautta. Maria-Akatemia auttaa väkivaltaisuudestaan kärsiviä naisia. Moni taho antaa apua kummallekin sukupuolelle.

Aikuissosiaalityössä annetaan apua väkivallasta kärsiville aikuisille. Perinteisesti aikuissosiaalityötä tehdään kunnan sosiaalitoimistoissa. Tätä toimintaa raamittaa sosiaalihuoltolaki, sosiaalihuollon lainsäädäntö ja sitä täydentävät asiakasryhmittäiset ja etuuskohtaiset lait. Kuntien verkkosivuilla on julkaistu määrittelyjä siitä, mistä aikuissosiaalityössä on kysymys. Määrittelyt ovat tavallisesti rakentuneet kolmen elementin varaan. Ne ovat ongelma, välineet ja tavoite. (Juhila 2017, 16.)

Sosiaalityö sisältää useita teorioita, joiden antamien mahdollisuuksien avulla sosiaalityöntekijät voivat tukea väkivallan kokijoiden toipumista. Esimerkkeinä näistä voidaan mainita psykodynaaminen työote ja sen välineenä terapeuttinen keskustelu tai humanistinen lähestymistapa, joka pitää sisällään selviytymiseen ja tarkoituksen löytämiseen liittyviä teemoja. (Payne 2005, 92, 188.)

Sosiaalityö auttaa asiakasta hänen elämänsä vaikeuksissa. Näitä vaikeuksia voivat olla elämänhallintaan liittyvät vaikeudet tai taloudelliset vaikeudet. Sosiaalityöntekijä laatii yhdessä asiakkaan kanssa suunnitelman, jota aletaan noudattaa pitkäjänteisesti. Sosiaalinen tuki edesauttaa itsenäistä selviytymistä (Juhila 2017, 16.) Väkivallan ollessa vakavampaa, ohjataan sosiaalityön piiristä eteenpäin. Kunnan perheneuvoloissa on Marak eli moniammatillinen riskin arvionti - työryhmä, joka on erikoistunut perheväkivallan hoitamiseen. Mikäli kunnassa Marak – ryhmä on, lienee se ensisijainen sosiaalitoimen jatko-ohjauspaikka väkivallan uhrille.

Mikäli väkivaltaisella asiakkaalla on päihdeongelma, ohjataan hänet lisäksi päihdetyön piiriin. Päihdetyö on sosiaalihuollon ja sosiaalityön perinteinen tehtäväkenttä. Päihdehuoltolaki velvoittaa kunnat järjestämään tarkoituksenmukaiset päihdehuollon palvelut kuntalaisille. Moniammatillisuus on tyypillistä päihdetyölle, ja ne ovat usein kunnassa osana terveystalvija. (Juhila 2017, 16.)

3.4 VÄKIVALTATYÖ LYÖMÄTTÖMÄSSÄ LINJASSA

Väkivaltatyö lyömättömässä linjassa alkaa aina yksilökäynneillä. Mikäli yhteydenottajalla on päihdeongelma, ohjataan asiakas kääntymään riippuvuutta hoitavaan tahon puoleen. Yhteydenoton jälkeen sovitaan yksilötapaaminen, johon mies tulee yksin. Näitä käyntejä on noin 2-3 kuukauden ajan, tarvittaessa kauemminkin. Puolisolle tehdään palveluohjaus, jossa kartoitetaan puolison tilanne ja etsitään hänelle tarkoituksenmukainen apu palvelujärjestelmästä. Puoliso voi tulla mukaan johonkin tapaamiseen lyömättömässä linjassa yhdessä miehensä kanssa, jos se katsotaan hyödylliseksi. Miehelle tarjotaan mahdollisuutta osallistua Veturi -vertaistukiryhmään. Ryhmän aikana voidaan järjestää yksilökäyntejä. (Hautamäki 2012, 19-20.)

Lyömättömän linjan jakamassa palvelukuvauksessa todetaan seuraavasti:

Lyömätön linja tarjoaa väkivaltaa käyttäneille tai sen käyttämistä tulevaisuudessa pelkääville miehille väkivallan katkaisu -ohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on auttaa ja tukea väkivaltaa käyttänyttä miestä väkivallan katkaisussa tai sen ennaltaehkäisyssä. Ohjelmassa huomioidaan kaikki perheenjäsenet ja pyritään etsimään heille sopiva tukimuoto.

Asiakastyömuotoihin kuuluu puhelinpalvelu, netissä tapahtuva palvelu, kriisivastaanotto, yksilövastaanotto sekä vertaistukiryhmätoiminta. Asiakastyö alkaa aina yhteydenotosta. Miehet voivat hakeutua Lyömättömän linja asiakkaaksi erilaisia reittejä. He voivat ottaa yhteyttä puhelimitse tai sähköpostilla. He voivat myös ohjautua asiakkuuteen esimerkiksi poliisin, turvakodin tai lastensuojelun kautta. Kun mies tulee vastaanotolle, myös hänen puolisonsa ja lastensa tilanne kartoitetaan ja heille etsitään tarkoituksenmukainen apu palvelujärjestelmän piiristä. Mahdollinen turvasuunnitelma laaditaan puolisolle. Seuranta sisältyy palveluohjaukseen, jolloin puolisoon otetaan yhteyttä ennalta sovitun aikataulun mukaisesti.

Yksilötyöhön väkivallan katkaisu -ohjelmassa kuuluu noin viisi tapaamista, joilla annetaan tietoa lähisuhde- ja perheväkivallasta. Asiakkaalle nimetään oma työntekijä. Mies pyritään sitouttamaan heti alussa ohjelmaan. On huomattu, että varsinkin maahanmuuttaja taustaisten asiakkaiden kanssa ohjelmaan sitoutuminen on ollut ongelmallista. Asiakkaan kanssa pyritään heti alkuvaiheessa tekemään kirjallinen sopimus ohjelman suorittamisesta. Ensimmäisen vaiheen jälkeen yksilövastaanotot jatkuvat yksilöllisesti 2-3 kuukautta. Tämän aikana arvioidaan asiakkaan edellytykset osallistua vertaistukiryhmään. Veturi -ryhmän toiminta kestää 15 viikkoa, sisältäen yhden puolitoista tuntia kestävästä istunnon viikossa. Tämän jälkeen asiakas palaa yksilötapaamisiin oman työntekijänsä kanssa ja arvioidaan kokonaistilanne, sekä asiakkaan että työntekijän näkökulmasta. Myös paritapaamisia voidaan järjestää väkivallan katkaisu -ohjelman aikana. Ohjelmaan sitoutuneen miehen työskentelyprosessi kestää useimmiten vuodesta puoleentoista vuoteen. Lopuksi saa todistuksen ohjelman suorittamisesta ilman arvosanaa. Seurantakäyntejä järjestetään puolen vuoden kuluttua ohjelman loppumisesta. (Lyömätön linja -palvelukuvaus esite, 14.1.2020.)

Ajattelen niin, että mies, joka tunnustaa väkivaltaisuutensa ja ymmärtää sen, että väkivalta on väärin, voi toipua väkivaltaisuudestaan. Se vaatii lähes aina pitkää terapiaa ja omien, selvittämättömien asioiden käsittelemistä. Ennen kuin oppii tunnistamaan, mistä oma käytös on oire, on väkivaltaisuuttaan vaikeaa, jos ei mahdotonta hallita.

3.5 VÄKIVALTATYÖN MUOTOJA

Jussi-projekti toteutettiin Helsingin, Lahden, Vantaan ja Turun turvakotien yhteydessä vuosina 1994 – 1997. Jussi-työ on työskentelyä lähisuhteessaan väkivaltaisesti käyttäytyneiden miesten kanssa. Projektin pohjalta syntyi Jussi -työ, joka on vakiintunut osaksi turvakotien työtä. Jussi-työ on ollut pitkälti kehittämistyötä, koska ilmiönä perheväkivalta on Suomessa vielä nuori. Työ on osoittanut, että erikoistunutta, miehille tarkoitettulle palvelumuodolle on tarvetta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäksi. (Ihalainen, Pennanen, Rytönen & Varjonen 2000, 3.)

Jussi-työssä päämääränä ei pelkästään ole väkivallan loppuminen, vaan tavoitteena on rajojen ja turvallisuuden luominen lähisuhteeseen, jolloin jokainen voi avoimesti ilmaista tahtoaan ja tunteitaan ilman pelkoa. Perheväkivallan ilmeneminen on osoitus siitä, että perusturvallisuus kodissa on järkkynyt kaikkien perheenjäsenten osalta. Näkökulmana perhekeskeisyys tarkoittaa sitä, että kunkin perheenjäsenen pelot ja uhat otetaan huomioon väkivaltatyötä tehdessä ja annetaan mahdollisuus ottaa apua vastaan. (Ihalainen ym. 2000, 15.)

Jussi-työssä ei ole vahvaa konseptia, vaan työtä tehdään keskustellen ja erilaisten ajatusmallien rakentamisella. Väkivallan tekijä ei aina ajattele käyttäytyvänsä väkivaltaisesti tilanteessa, jonka toinen perheenjäsen kokee väkivaltana. Jussi-työssä tarkastellaan lähisuhteiden ongelmakohtia kunkin oman taustan ja väkivaltaisen käyttäytymisen näkökulmasta. Väkivaltaa ja sen uhkaa opetellaan tunnistamaan ja välttämään. Jussi-työssä käsitellään väkivaltaisen käyttäytymiseen liittyviä pulmia ja puretaan uhkaaviin tilanteisiin johtavia tekijöitä. Ensisijainen tavoite on vaaratilanteiden ennakointi ja väkivallan käytön loppuminen. (www.ensijaturvakotienliitto.fi.)

Marak eli moniammatillinen riskinarviointikokous on toimintamalli, jonka avulla pyritään auttamaan vakavan parisuhdeväkivallan uhreja sekä sen uhan alla eläviä henkilöitä. Erilaisia

riskinarviointimenetelmiä on useita, mutta kahdesta niistä on eniten tutkittua tietoa. Ne ovat SARA eli spousal abuse risk assesment ja MARAC eli Multi Agency Risk Assessment Conference. Kun systemaattista riskinarviointimenetelmää vuoden 2010 vaihteessa oltiin tuomassa Suomeen, päädyttiin kansainvälisten kokemusten perusteella MARAC-menetelmään, sillä menetelmänä uhrilähtöisyys tuntui sopivan paremmin kotimaisiin käytäntöihin. Siitä oli saatu myös verraten hyvää tutkimusnäyttöä. MARAC-menetelmän tavoitteena on tunnistaa uusiutuvan väkivallan uhreja ja parantaa heidän turvallisuuttaan. Riskinarviointilomakkeen avulla on tarkoitus kartoittaa väkivallan uhreista ne, jotka ovat korkeassa riskissä kohdata väkivaltaa uudelleen. Tämä edellyttää sitä, että sosiaali- ja terveyspalveluissa ylipäänsä tunnistetaan väkivaltaa. (Piispa & October 2017, 305,309.)

3.6 SELITYSMALLEJA VÄKIVALTAISEEN KÄYTÖKSEEN

Lähisuhdeväkivaltaa on selitetty monin eri tavoin. Osassa selityksistä väkivallan on nähty johtuvan ulkoisista, ympäristöön, kulttuuriin ja yhteiskuntaan liittyvistä tekijöistä ja osassa väkivallan perimmäinen syy on määritelty sisäiseksi, ihmisen psyykkisiin ominaisuuksiin liittyväksi ongelmaksi. Keskeinen selitys on ollut se, että väkivalta saa alkunsa vuorovaikutuksesta. Nykyään uusimmat teorit tarkastelevat väkivaltaisuutta monimuotoisena ilmiönä, jonka olemassaoloon vaikuttavat useat eri tekijät. (Ajo ym. 2005, 13.)

Mies hakee apua useimmiten, kun se on ainoa vaihtoehto jatkaa parisuhdetta tai mies tuntee olevansa totaalisen lopussa. Miehelle ei ole helppoa myöntää omaa väkivaltaisuuttaan, ja se on joillekin vielä avun hakemisvaiheessa epäselvää, miten vahingollista väkivalta on suhteelle ollut ja miten paljon pahaa tuottanut. Omaa pohdintaani on myös, että vaikka mies tunnustaisikin, että väkivalta on väärin ja sen olisi loputtava, on konkreettinen yhteydenotto vaikea tehdä.

Yksilöön painottuvista selitysmalleista evoluutioteorian mukaan mies käyttäytyy väkivaltaisesti voidakseen pitää oikeuden naisen lisääntymiskykyyn ja sen säätelemiseen. Väkivaltainen käyttäytyminen siirtyy geenien mukana sukupolvelta toiselle aikojen kuluessa tarkoituksen mukaisella tavalla muuttuen. Väkivaltaisuus on siten osa miehen perimää. Psykopatologisen näkemyksen mukaan väkivaltaisuus johtuu psyykkisestä poikkeavuudesta ja persoonallisuuden häiriöstä. Tämä selitysmalli perustuu tutkimuksiin, joissa mies on vangittu puolisonsa pahoinpitelystä. Selitysmallin ongelmana on, että se oli vähälukuinen tapaustutkimus, josta tehtiin

yleistyksiä. Kehityopsykologisen mallin mukaan väkivaltaisuus liittyy persoonallisuuden häiriöön, joka juontaa juurensa lapsuudesta. Myös tämä selitysmalli siirtää vastuuta yksilön ulkopuolelle. Kaikki väkivaltaa nähneet miehet eivät käyttäydy itse väkivaltaisesti eivätkä toisaalta väkivaltaa käyttävät miehet ole lapsuutensa uhreja. Tutkimusten mukaan 41 % parisuhteessaan väkivaltaisesta miehestä on nähnyt isänsä käyttävän väkivaltaa puolisoaan kohtaan. (Kruus 2010, 143-144.)

Näitten selitysmallien mukaan väkivalta on yksilön psyykkisistä prosesseista johtuva ilmiö. Hoidossa keskitytään tällöin väkivaltaisuuden taustalla oleviin syihin ja väkivalta nähdään oireena, ei ratkaisua vaativana ongelmana. Yksilön vastuuta painottavat selitysmallit taas näkevät tekijän auttamiseksi tehokkaimpana nähdä väkivallan syyt ihmisessä itsessään eikä hänen ulkopuolellaan. Ihminen voi itse vaikuttaa elämäänsä. On lisäksi tärkeää erottaa ihminen ja teko. Ihmistä ei voi nähdä tekojensa perusteella täydellisenä roistona ja kaikin puolin elämänsä pilanneena. Tekijä käyttäytyy väkivaltaisesti, koska hän ei ole vielä oppinut käsittelemään vihan tunteita väkivallattomasti eikä vielä oivaltanut käyttäytymisensä vahingollisuutta. (Kruus 2010, 144.)

Miehet itse selittävät väkivaltaisuuttaan eri tavoin. Selitysmalleja on useita. Annmari Ajo ja Sanna Grönroos (2005) ovat tutkineet miesten selitysmalleja väkivaltaan syyllistyneiden miesten ryhmän toiminnan yhteydessä. Ryhmä pidettiin Jyväskylän yliopiston psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikalla. Asiakkaiden tavassa selittää väkivaltaista käyttäytymistä erottui kuusi selvästi erilaista puhetapaa. Nämä olivat riittämättömyyspuhe, keinottomuuspuhe, ajautumispuhe, ahdistetuksi tulemisen puhe, kontrolloimattomuuspuhe ja luonnollisuuspuhe.

- *Riittämättömyyspuheessa* korostui naisen aktiivisuus, mutta siitä huolimatta näkivät miehet syyn itsessään ja kantoivat syyllisyyttään ilman selityksiä väkivaltaan oikeuttavista tekijöistä. Puolison mies näki viattomana väkivallan kohteena. Selittäviksi tekijöiksi väkivaltaan ajautumiselle nähtiin voimavarojen loppuminen ja paineiden kasautuminen sekä töissä että kotona. Väkivallasta puhuttiin menneessä aikamuodossa ja väkivalta korostui puheessa entiseksi ongelmaksi, jonka seurauksia sillä hetkellä puitiin.
- *Keinottomuuspuheessa* asiakkaat korostavat väkivaltaa edeltäneitä tilanteita siten, että kokivat ajautuneensa umpikujaan, joista ei ole poispääsyä ilman

väkivaltaa. Selviämiseen ei löydy sanoja, keinot ovat vähäiset. Naisten parempi verbaalinen ilmaisutaito nähdään itsestäänselvytenä, johon ei pysty sanoilla vastaamaan. Keinottomuuspuheessa puheessa kuvastuu sekä vastuunottaminen että sen siirtäminen. Samaan aikaan omaa epävarmuutta ja omaa osuutta pohditaan, toisaalta väkivaltaa selitetään puolustautumisena. Vaimosta luodaan kuva mahdottomana yhteistyökumppanina, joka ei usko ennen kuin saa nyrkistä. Puhujasta piirtyy kuva epävarmana, puolustautuvana ja keinottomana.

- *Ajautumispuheessa* asiakkaat selittävät väkivaltaisuuttaan sillä, että asiat ovat kasautuneet ja tilanteeseen on ajaututtu. Altistavina tekijöinä on nähty parisuhdeongelmat, stressi, pitkään jatkunut väsymys ja väkivallan näkeminen ympäristössä. Vastuuta kasataan pitkälti paineita aiheuttavalle taholle. Mies kuvaa itseään olosuhteiden uhriksi ja väkivaltaan ajautujaksi. Vastuuta käyttäytymisestä ei kanneta kokonaan itse, vaan osa siitä langetetaan ympäristölle ja asettaudutaan olosuhteiden uhrin ja osittain syyttömän asemaan. Saatetaan ajatella, että mikäli parisuhteen ongelmiin olisi puututtu riittävän ajoissa, väkivallalta olisi välttytty. Olosuhteet asioiden kasautuessa ovat syynä väkivaltaan.
- *Ahdistetuksi tulemisen puheessa* asiakkaat selittävät väkivaltaa tietynlaisen käytöksen seurauksena. Kumppanin toimiessa tietyllä tavalla, miehet oikeuttavat väkivaltaisen käytöksen. Tällaista käytöstä he kuvailevat ärsyttäväksi, provosoivaksi tai ahdisteleväksi. Vastuuta omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestä ei kanneta itse, vaan se siirretään kumppanille. Asiakkaat kuvailevat naista huutavaksi henkisen väkivallan käyttäjäksi ja oma väkivaltaisuus nähdään reaktiona naisen käyttäytymiseen. Ahdistetuksi tulemisen puheessa väkivalta saa valtasuhteisiin liittyvän aspektin. Väkivaltaisuus liitetään tapaan päättää asioista parisuhteessa. Nainen nähdään pakottavana, määräilevänä ja vaativana, jonka tahtoon olisi taivuttava. Mies on alistuva, riitaa välttävä ja syytön. Puhetapa siirtää vastuuta pois väkivaltaa käyttävältä.

- *Kontrolloimattomuuspuheessa* asiakkaat selittävät väkivaltaisuuttaan kontrollin menettämisen kautta. Kontrollikyky heikkenee merkittävästi tai katoaa kokonaan. Tässä nähdään alkoholin käyttö merkittävänä osana kontrollin heikkenemistä. Vastuuta toiminnasta ei kanneta, vaan se ulkoistetaan täysin. Väkivallan tekijä on syytön olosuhteiden uhri, joka ei aina muista väkivallan käyttämisestään jälkeensä mitään. Miehet, jotka selittävät väkivallan käytön kontrolloimattomuuspuheen kautta, omaavat kaksi puolta joista toinen on pimeä ja hallinnan menettävä raivoisa puoli ja toinen suhteellisen normaali.
- *Luonnollisuuspuheessa* väkivalta nähdään luonnollisena toimintana tietyissä tilanteissa. Asiakkaat oikeuttavat väkivallan miesten ja naisten välisellä tasa-arvoisuudella, luonteiden yhteensopimattomuudella ja oikeutetulla puolustautumisellaan. Väkivalta on luonnollista, jolloin omaa osuutta siihen ei ole syytä pohtia. Mikäli naiset haluavat tasa-arvoisuutta, tulee heitä voida kohdella samalla tavalla kuin miehiä, väkivaltaisestikin. Väkivaltaa voidaan selittää luonnollisena reaktiona lapsuudenkokemuksille.

4 AIEMMAT TUTKIMUKSET LÄHEISSUHDEVÄKIVALLASTA

Suomessa on tehty tutkimuksia, jotka selvittävät pelkästään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Näissä on todettu, että viidesosa naisista Suomessa on joskus kokenut nykyisen avio- tai avopuolison taholta väkivaltaa tai uhkailua. Väkivalta on ollut pääosin fyysistä. Parisuhteet eivät aina pääty eroon, vaikka väkivalta jatkuu. Tällöin puoliso ajan mittaan tietyllä tavalla hyväksyy väkivallan. Parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyneistä miehistä runsas puolet oli käyttäytynyt väkivaltaisesti tai häiritsevästi eron jälkeen. Käyttäytyminen oli ollut yleisimmin erilaista häirintää ja vainoa selkeän fyysisen väkivallan sijaan. (Piispa 2011, 17-18.)

Naisten väkivallan kokemuksia kahdeksan vuoden välein käsittelevät tutkimukset ovat osoittaneet, että parisuhdeväkivalta on suhteellisen muuttumaton ilmiö Suomessa. Vaikka tutkimuksen mukaan väkivallan yleisyys on nykyisessä suhteessa vähentynyt hieman, yhä useampi nainen on entisessä parisuhteessa kokenut väkivaltaa

Leo Nyqvist on väitöskirjassaan vuodelta 2001 tutkinut väkivallan dynamiikkaa parisuhteessa ja turvakodin antamaa tukea. Väitöskirjassaan Nyqvist tutkii prosessia, joka naisessa tapahtuu hänen saadessaan selviytymistään väkivallasta tukevaa apua. Tutkimus on laaja, Nyqvist tutkii naisten tarinoita ja heidän selviytymistään, myös väkivaltaa käyttäviä miehiä on tutkimuksessa haastateltu. Tutkimuksen tuloksissa todetaan, että turvakodilla on iso merkitys parisuhdeväkivallan käsittelyyn ja siitä irtautumiseen. Miesten haastatteluissa tuli esiin se, että miehillä on erilaisia kokemuksia ja tuntemuksia väkivallasta kuin naisilla. Miehet kokevat tilanteet periodimaisesti väkivallan välissä suhteessa ei ole heidän mukaansa ongelmia. Naiset kokevat tilanteen kokonaisvaltaisemmin ja se vaikuttaa psykososiaalisesti jokapäiväiseen elämään. Turvakodin tarjoama tuki ja informaatio todettiin tutkimuksessa kaiken kaikkiaan ensiarvoisen tärkeäksi väkivaltaisesta parisuhteesta irti pääsemiseen.

Raija Lindqvist (2009) on tutkinut parisuhdeväkivallan kohtaamista maaseudulla tehtävässä sosiaalityössä. On tutkittu kattavasti sosiaalityön keinoja ja todellisia mahdollisuuksia vaikuttaa parisuhdeväkivaltaan haastattelun keinoin. Lindqvist toteaa tutkimuksessaan, että

parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset ovat kertoneet monesti jääneensä sosiaalityön avun tavoittamattomiin. Tuloksissaan Lindqvist toteaa, että sosiaalityöntekijät pitivät väkivaltatyötä yhtenä sosiaalityön vaikeimmista alueista. Väkivallan he määrittivät vallan käytöksi, jossa on tarkoitus vahingoittaa, kontrolloida, eristää, alistaa, pelotella ja nöyryyttää toista osapuolta. Nämä eri muodot limittyvät toisiinsa. Lindqvist totesi tuloksissaan, että sosiaalityöntekijöiden käsityksiin parisuhdeväkivallasta vaikutti työntekijän käytännön kokeneisuus väkivaltatyöstä, sosiaalityön professionaalinen tieto sekä työyhteisön kollektiivisesti muodostama ymmärrys. Haastatteluissa näkyi ajallinen ja paikallinen ero suhteessa käsityksiin väkivallasta. Sosiaalityöntekijät olivat havainneet parisuhdeväkivallan sosiaalisesti ja terveydelliseksi ongelmaksi vasta joitain vuosia sitten. Useimmat sosiaalityöntekijät kokivat, että heillä on hyvät palvelut ja auttamiskeinot asiakkaille, osa katsoi, ettei omassa kunnassa ole juuri ollenkaan palveluita. Maaseudun sosiaalityön voimavaroina voitiin nähdä perussosiaalityön laaja-alaisuus ja erityisosaaminen sekä verkostojenkäytön hyvät mahdollisuudet.

Auli Ojurin (2004) tutkimuksessa "Väkivalta naisen elämän varjona -tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä", tutkitaan väkivaltaisissa suhteissa elävien naisten selviytymistä. Ojuri toteaa tutkimuksessaan, että turvakodeilla oli ratkaiseva merkitys väkivaltaisissa suhteissa eläneiden naisten selviytymiseen. Väitöskirjassa kohderyhmänä oli kaksikymmentä perheväkivaltaa kokenutta ja turvakotien asiakkaana ollutta naista, joilla monella parisuhdeväkivalta oli ollut osallisena elämässä jo lapsuudesta lähtien.

Ojurin tutkimuksessa todetaan, että nainen selviytyy vasta kun on lopullisesti irtaantunut väkivaltaisesta parisuhteesta. Ennen lopullista irrottautumista joutuvat monet naisista kohtaamaan pahenevaa väkivaltaa, heräämisen lasten ja omaan todellisuuteensa väkivallan keskellä ja useita turvakotikäyntejä. Ojuri toteaa, että turvakodissa tehtävän väkivaltatyön merkitys on kiistaton. Kunnallisten palveluiden merkitys väkivallan uhreille oli vähäisempi. Lapset olivat monelle naiselle syy, jonka takia jättää väkivaltainen mies.

Marita Husson tutkimus on vuodelta 2003. Väitöskirja tutkii sitä, mikä saa naisen jäämään väkivaltaiseen parisuhteeseen. Husso tutkii parisuhdeväkivallan kohteena olleiden naisten kertomuksia. Hänen empiirinen aineistonsa koostuu lähes kokonaan kertomuksista, uutisista ja artikkeleista. Hussolla on ainutlaatuinen kyky kuunnella väkivaltaa kokeneiden kokemuksia.

Tuloksissaan hän tuo esiin, kuinka vaikeaa parisuhdeväkivallasta on puhua ja kuinka helposti leimataan asia uhrin syyksi. Uhria ei ymmärretä. Mikäli parisuhdeväkivaltaa käsitellään ja kuvataan sukupuolineutraalina, näyttäytyy se järjenvastaisena. Kysytään, miksi uhri ei puolustaudu ja miksi sietää tilannetta. Husson tutkimus määrittelee parisuhdeväkivallan sukupuolittuneeksi. Tutkimuksen mukaan väkivallan uhreista etsitään liian usein syytä väkivaltaan ja uhria vastuutetaan tapahtuneesta. Uhrilla ei ole mitään valtaa estää väkivalta ja uhriksi leimaaminen haavoittaa vielä lisää. Husso toteaa myös, kuinka iso yhteiskuntapoliittinen ongelma parisuhdeväkivalta on Suomessa. Sen tutkiminen ja resurssien varmistaminen avun saamiseksi säästää pidemmällä tähtäimellä yhteiskunnan varoja.

Marianne Notko on väitöskirjassaan tutkinut naisten perhesuhteissaan kokemaa vallankäyttöä ja väkivaltaa. Kokemuksia sai olla sekä kohteena olemisesta että itse väkivallan tekijänä olemisesta. Hän sai kerättyä vuonna 2000 ja 2001 sanoma- ja aikakauslehdissä kirjoituspyynnöillä yhteensä 40 eri-ikäisen naisen kirjoitusta. Nuorin kirjoittaja oli 14-vuotias ja vanhin 85-vuotias, suurin osa kirjoittajista oli välillä 40-70 vuotta. Vain muutamassa sivuttiin lyhyesti omaa väkivaltaisuutta. Notkon aineisto käsittelee naista väkivallan kohteena. Tuloksena hän mainitsee kokemusten runsaan kirjon. Naiset ovat tuoneet esiin hyvin erilaisia kokemuksia ja määritelmiä väkivallan muodoista. Vahingoittumisen kertomuksissa ovat kiteytyneet koskettavalla tavalla perhe-elämän kompleksisuus, vallan ja välittämisen, kontrollin ja kiintymyksen yhteenliittymät. Perhe nähdään kuitenkin edelleen hyvin toivottuna ja tavoiteltuna elämisen mallina, varsinkin jos perheeksi katsotaan perinteisen ydinperheen lisäksi myös muut läheiset suhteet, yhteisen kodin ja/tai arjen jakaminen.

Muutamia tutkimuksia on läheissuhdeväkivallasta löydettävissä internetistä. Janni Saarisen tekemä tutkimus on vuodelta 2017. Tutkimus on nimeltään: ”Pelko. Se on tunne, jota ei kenellekään lapselle soisi.” — Vanhempien parisuhdeväkivallalle altistuneiden kokemuksia internetkeskusteluiden valossa. Saarinen käyttää aineistona kahta vauva.fi-internetsivustolla käytyä keskustelua. Hänen tutkimuskysymyksensä ovat: miten vanhempiensa parisuhdeväkivallalle lapsuudessaan altistuneet kokevat väkivallan näkyneen heidän lapsuudessaan, sekä millaisia vaikutuksia väkivallalle altistumisella on ollut aikuiselämässä.

Tuloksenaan hän toteaa, että lapsuudessa väkivalta on näkynyt monenlaisina oireina lapsessa itsessään. Saarinen on luokitellut nämä oireet emotionaaliseksi, käyttäytymisessä näkyviksi ja kognitiivisiksi oireiksi. Selkeästi eniten kommentoijat kertoivat kokeneensa pelkoa lapsuudessaan muiden oireiden jäädessä vähemmälle huomiolle. Lapset ovat saattaneet joutua itse pahoinpidellyksi pahoinpitelevän vanhemman toimesta, ja he ovat voineet kokea perheen kasvatusmetodit mielivaltaisiksi. Lapset ovat kokeneet väkivallan omaksi syykseen ja joutuneet ottamaan vastuuta asioista, joista lapsen ei kuuluisi. Tutkimuksessa todetaan, että myöhemmässä elämässä vanhempien parisuhdeväkivallalle altistumisen on koettu näkyvän niin omassa vanhemmuudessa, parisuhteissa, suhtautumisessa omiin vanhempiin kuin parisuhdekäyttäytymisessä ja kumppanin valinnassa. Tutkimuksessa selviää, että kokemukset väkivallalle altistumisesta ulottuvat aina lapsuudesta aikuisuuteen saakka. Tutkijan mielestä yksi tärkeimmistä huomioista on, että väkivallan myötä ihmisen elämästä rikkoutuu tai häviää tärkeimpinä pidettyjä ihmissuhteita, mahdollisesti jopa useamman sukupolven ajalta. Altistuminen väkivallalle tuo monenlaista negatiivista ilmiötä ja vaikka on yksilöllistä, miten syvällä arvet ovat, on selvää, että se on vahingollista monella tavalla.

Emmi Hellsten (2016) on tehnyt tutkimuksen nimeltä: "Kun mä lukitsen ulko-oven öisin, mä en lukitse vaaroja sen ulkopuolelle vaan lukitsen ne sisään" Lähisuhdeväkivalta väkivallan kokijan blogikirjoituksissa. Tässä työssä analysoidaan neljää blogikirjoitusta, joista yhtä tarkemmin. Tuo blogi kuvaa väkivallan muuttumista lievemmästä hengenvaaralliseksi ja kokijan selviytymistä. Lopullisessa analyysissään hyödyntää kirjoittaja yhtä neljästä blogikirjoituksesta.

Hellstenin tutkimuksessa tarkemmin analysoidussa blogissa kerrotaan parisuhteen tarina sen alusta lähtien. Blogin kirjoittajan mukaan suhteen alku on ihanaa aikaa. Pikkuhiljaa tilanne muuttuu pahemmaksi. Kuvioon tulee väkivaltaa, joka alkaa yhdestä lyönnistä avokämmenellä. Kirjoittaja selittelee sitä miehen tekemällä yhdellä virheellä. Väkivalta kuitenkin jatkuu edelleen. Välillä on hyviä kausia. Kirjoittaja on epäuskoinen ja hämmentynyt, lopulta hän alkaa ymmärtää tilanteen vakavuuden. Väkivalta on fyysisen lisäksi henkistä ja seksuaalista. Seksuaalista väkivalta kirjoittaja ei sen tapahtuessa tunnista raiskaukseksi. Vasta myöhemmin oikeuden pöytäkirjoista syytteen raiskauksesta. Blogin kirjoittaja kertoo, miten vasta ollessaan hengen vaarallisesti pahoinpidelty, hän onnistuu pakenemaan väkivaltaiselta puolisoltaan ja katkaisemaan suhteen. Tutkimus osoittaa sen, että usein lähisuhdeväkivalta on hyvin monimuotoista ja se muuttuu pikkuhiljaa lievästä

vakavaksi. Väkivallan uhri lamaantuu tietyllä tavalla, jolloin ei pysty lähtemään suhteesta. Vasta ääritilanteessa lähteminen on mahdollista

On myös tutkittu muun muassa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamista ammattilaisten taholta, ja vallankäyttöä parisuhteissa. Lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu jonkin verran siihen nähden, että tunnistettuna ilmiönä se on kuitenkin melko uusi.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä kappaleessa esittelen tutkimuskohteen, tutkimuksen toteuttamisen vaiheet tutkimuskysymyksistä tutkimusmetodiin ja analyysimenetelmään. Arvioin myös tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä.

5.1 TUTKIMUSAINEISTO

Otin yhteyttä Lyömättömään linjaan ja siellä oltiin heti kiinnostuneita ajatuksesta tutkia väkivaltatyön vaikuttavuutta. Toiminnanjohtaja Kostas Tassopoulos ehdotti parien yksilöhaastatteluja väkivallan katkaisu ohjelman suorittamisen jälkeen. Tavoitteena oli saada viisi pariskuntaa haastatteluun. Yksi mahdollinen pari ei vastannut ehdotuksiin haastatteluajasta. Tutkimusaineistoni koostuu kahdeksasta yksilöhaastattelusta, koska neljä pariskuntaa halusi antaa haastattelun. Kaikki haastateltavat miehet olivat käyneet Lyömättömän linjan väkivallan katkaisu -ohjelman. Osalla oli kokemusta myös väkivallan katkaisu -ohjelmaan liittyvästä suljetusta ryhmästä käymisestä. Jokaisella oli aikaa ainakin muutama vuosi yhteydenotosta ja avun hakemisen alkamisesta. Osa puolisoista oli käynyt yhdessä miehen kanssa vastaanotolla keskustelemassa.

Mietin etukäteen, minkä tyyppiset ihmiset antavat näin sensitiivisestä aiheesta haastattelun. Sain todeta, että monenlaiset ihmiset. Kaikki olivat suomalaissyntyisiä ja osa oli työelämässä, osa kotona lasten kanssa ja osa välivaiheessa hakemassa suuntaa elämäänsä. Haastattelutilanteessa osa haastatelluista vastasi monisanaisesti ja puhui paljon ja osa taas vastasi niukkasanaistemmin ja puhui muutoinkin vähemmän. Päälle päin ei voi huomata, että parisuhteessa olisi parisuhdeväkivaltaa. Haastatelluilla ihmisillä pahin väkivaltakriisi oli haastattelutilanteessa takana päin. Kuitenkaan väkivaltaa ei pidä yhtään pienentää tai suurentaa siitä, mitä se on tai on ollut. Aineistoni ihmiset olivat osittain selviytyneet parisuhdeväkivallasta, vaikka se ei kokonaan ollut poistunut kenenkään elämästä.

5.2 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Oliko väkivallan katkaisu -ohjelmasta apua väkivaltaisuuden hallinnassa?
2. Millä tavalla ohjelman läpikäyminen auttoi väkivaltaisuuden hallintaan?

Nämä kysymykset sisällytin puolistrukturoituun haastattelumenetelmääni. Koin puolistrukturoidun haastattelun toimivaksi, koska siinä saattoi keskustella aiheesta laajemmin, mutta pysyä kuitenkin varsinaisessa aiheessa koko ajan. Tämän tapaista tutkimusta olisi minun mielestäni ollut hankalaa tehdä strukturoiduksi, koska kyseessä on käyttäytyminen, johon kytkeytyy paljon muuta. Erilaisia kokemuksia, tunteita ja tiedostamattomia asioita.

5.3 TUTKIMUSTAPA

Tutkimus on metodologiselta otteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa olennaista on todellisen elämän kuvaaminen. Siihen liittyy näkemys siitä, että todellisuus on monimuotoinen (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152). Todellisuus tulee esiin ihmisten kertomien kokemusten avulla. Laadullisen tutkimuksen menetelmät antavat syvempää kokemusperäistä tietoa tutkittavasta kohteesta, vaikka sen merkitystä onkin arvosteltu luotettavuuden toteutumisesta. (Sarajärvi & Tuomi 2004, 87–88.)

Pohdin paljon sitä, olisiko tutkimukseni narratiivinen tutkimus. Merja Laitinen ja Tuula Uusitalo (2009) kirjoittavat narratiivisesta lähestymistavasta traumaattisten elämäkokemusten tutkimuksessa. Väkivalta on psyykkisesti traumatisoivaa. On yksilöllistä, miten syvästi se vaikuttaa. Tämä riippuu yleensä väkivallan vakavuudesta ja kestosta. Psyykkinen ja fyysinen väkivalta ovat molemmat yhtä lailla traumatisoivia. Kerronta muodostaa narratiivien ytimen, vivahteet ja kerrontatapa.

Toinen mahdollinen analyysivaihtoehto tutkimuksessani oli sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voi käyttää kaikessa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Voidaan myös todeta, että kaikki eri nimillä kulkevat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat tavalla tai toisella sisällönanalyysiin, jos sisällönanalyysillä tarkoitetaan kuultujen, kirjoitettujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä väljänä teoreettisena kehyksenä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.)

Sisällönanalyysin avulla voidaan aineistosta löytää typologioita eli luokitteluja (Patton, 2002). Sisällönanalyysiä voidaan käyttää minkä tahansa laadullisen aineiston yksinkertaistamiseen ja selkeyttämiseen sekä pääsisältöjen ja merkitysten tunnistamiseen. Sillä löydettyjä ydinmerkityksiä sanotaan käyttäytymismalleiksi tai teemoiksi. Sisällönanalyysi sopii täysin strukturoimattoman aineiston analysointiin. Sisällönanalyysillä saadaan tiivistettyä aineisto yleiseen muotoon (Tuomi & Sarajärvi, 2009.)

Päädyin analysoimaan aineistoani sisällönanalyysin keinoin. Analyysi tuntui soveltuvan tällaiseen tutkimukseen, josta saattaa tehdä yleistyksiä ja ajatus on pohtia haastateltavien henkilöiden kertomaa.

Haastattelut olivat väljästi puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Tällä tavoin pystyin pitämään valmista kysymyspohjaa tukena ja kokija sai tuoda esille omia näkökulmiaan, joita etukäteen en ollut suunnitellut. Puolistrukturoidussa haastattelussa eli teemahaastattelussa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat vastaavat omin sanoin. Puolistrukturoiduille menetelmille ominaista on, että joku haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 47.)

Tutkijan tulee pysyä neutraalina haastattelutilanteessa, vaikka hän voikin joutua kohtaamaan voimakkaita tunteita tai mielipiteitä haastateltavien taholta. Hän tarvitsee tutkittavien ajatuksia ja kokemuksia tutkimukseensa, vaikka hänellä onkin valta valita tutkimuskysymykset ja mahdollisuus vaikuttaa osittain vuorovaikutustilanteeseen. Tutkimustilanteessa tutkija ei voi avoimesti ilmaista omia mielipiteitään eikä tunteitaan, koska jos hän niin tekisi, riskinä saattaa olla tutkimuksen keskeytyminen. (Kuula 2006. 154-155.)

5.4 AINEISTON ANALYYSI

Valitsin metodikseni sisällönanalyysin. Sisällönanalyysiä voidaan tehdä teorialähtöisesti, aineistolähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Tässä tutkimuksessa käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Teoriaohjaava tutkimus on teoria- ja aineistolähtöisen tutkimuksen välimaastossa. Teoriaa voidaan tutkimuksessa käyttää apuvälineenä, joka mahdollistaa tulkintojen tekemisen kerätystä tutkimusaineistosta. Perusajatuksena on, että uudet tieteelliset löydöt ovat mahdollisia vain, kun havaintojen teko perustuu tiettyyn johtoajatukseseen. Usein aineiston tarkastelua ohjaavat tutkijan omat ennakkokäsitykset tai perehtyneisyys tutkimusaiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Uusi teoria ei synny pelkkien havaintojen pohjalta, kuten induktiivisessa päättelyssä. Aineistosta tehdyille löydöksille etsitään tulkintojen tueksi teoriasta selityksiä tai vahvistusta. (Saaranen, Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Haastatteluaineistosta saattaa nousta esiin monelle haastateltavalle yhteisiä, aineistosta nousevia asioita. Teemoittelussa aineistosta tuodaan esiin tutkimusongelmien mukaisia teemoja (Eskola & Suoranta 1998, 176). Esiin nostetut teemat ovat riippuvaisia tutkijan tulkinnasta ja mielenkiinnosta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 173). Tämän tutkimuksen teemojen lomassa esitän näytteitä aineistosta eli sitaatteja. Sitaatit avulla pyrin vakuuttamaan lukijan siitä, että aineisto on todella ollut olemassa sekä niiden avulla havainnollistan myös teemoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Ennen aineiston analyysiä, aineisto tulee muotoilla uudelleen. Käytin tutkielmassani aineiston purkamiseen teemoittelua ja tyypittelyä. Tutkimuksen lähestymistapoihin vaikuttavat sekä tutkijan valitsema näkökulma että tutkimuskysymykset. (Ruusuvuori ym., 2010, 10–11.) Aineisto analysoidaan soveltuvien osien ja esiin nostetaan tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä käsitteitä. Etsin tiettyjä ajatuksia ja kokemuksia, jotka toistuvat aineistossa.

Teemakirjoitusaineistoa käytettäessä tutkimuksen tärkein sanottava pohjautuu usein aineistoon ja sen tulkintaan. Aineistosta esitetään runsaasti sitaatteja ja katkelmien avulla ilmiötä voi kuvata ilmeikkäästi ja moniäänisemmin kuin pelkästään omilla tiivistyksillä. Näin lukija pääsee tutustumaan alkuperäiseen aineistoon ja voi tehdä täydentäviä tulkintoja kirjoittajan kertomasta. Esittämällä

otteita aineistosta tutkija tekee myös oikeutta tutkittavilleen antamalla heille äänen. (Helsti 2005, 157.) Sitaatit eivät uhkaa haastateltavien anonymiteettiä.

5.5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tutkimukseni aihe on sensitiivinen, joten on erityisen tärkeää toimia eettisesti oikein. Tutkimukseni on haastattelututkimus, jolloin itse haastattelun tekemiseen oli hyvä valmistautua huolellisesti. Luin haastattelua käsitteleviä teoksia ja mietin tilannetta etukäteen. Haastatteluun osallistujat saivat etukäteen tiedotteen, jossa oli tutkimukseni runko, tiedot minusta ja tutkimustavasta sekä tutkimuskysymykset ja tutkielmani ohjaajan nimi.

Eettisyyden arvioinnissa on laadullisessa tutkimuksessa huomioitava aineiston analyysi. Laadullisen tutkimuksen raportoinnissa käytetään paljon suoria lainauksia aineistosta. Tällöin tutkijan on kiinnitettävä huomiota siihen, ettei lainauksesta voi tunnistaa tutkimukseen osallistunutta henkilöä. Joskus tämä aiheuttaa tutkijalle haasteita, koska tutkija voi suojella tutkimukseen osallistuneita niin paljon, että tutkimuksen tuloksina esitetyt kuvaukset jäävät vain yksinkertaistetuksi totuudeksi todellisuudesta eivätkä tavoita varsinaisesti todellisuutta. Tutkimustulosten eettinen raportointi tarkoittaa avoimuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta raportoinnin kaikissa vaiheissa (Kylmä & Juvakka 2007, 153-154.)

Haastateltaville kerroin saatekirjeessä tutkimukseni tarkoituksen ja aiheen sekä tutkielmani Teemat olivat selkeitä ja ne kerrottiin haastateltaville ennen haastattelun alkua. Kerroin haastattelun aluksi vielä lyhyesti itsestäni ja tutkimukseni tavoitteista. Kerroin äänittäväni haastattelun, johon pyysin luvan. Kaikki haastatellut antoivat luvan. Kerroin myös hävittäväni aineiston heti analysoinnin ja purkamisen jälkeen. Haastateltavien nimiä ei käytetty, eikä heitä voi tunnistaa myöskään muiden seikkojen perusteella.

Tuntui hyvältä, että kaikki haastateltavat antoivat haastattelun omasta halustaan. Myös mahdollisuus keskeyttää haastattelu oli olemassa. Haastatellut tulivat paikalle täsmällisesti ja ehtivät olla kiireettä, kunnes haastattelu oli suoritettu.

6 HAASTATTELUN TULOKSET

Haastatteluun osallistui kahdeksan ihmistä eli neljä miestä ja neljä naista. Kolme paria asui yhdessä ja yksi erillään. Kaikki haastatellut miehet olivat hakeneet apua lyömättömästä linjasta ja käyneet läpi väkivallan katkaisu -ohjelman. Ikä vaihteli 27-48 ikävuoden välillä. Työelämässä haastatelluista oli haastatteluhetkellä viisi henkilöä ja yksi opiskeli. Kaksi oli kotona. Kuutta henkilöä haastattelin henkilökohtaisesti Espoossa Lyömättömän linjan tiloissa ja kahta puhelimitse. Haastattelut kestivät 24-45 minuuttia kappaleelta, ja jokaisen äänitin sekä kirjoitin muistiinpanoja. Haastattelut purin kuuntelemalla ne kahteen kertaan ja kirjoittamalla paperille.

6.1 SAATU APU VÄKIVALTAISUUDEN HALLINTAAN

Jokainen haastatelluista kertoi saaneensa itse apua tai että puoliso oli saanut apua Lyömättömästä Linjasta. Kaikki miehet kokivat tuen ja keskusteluavun tärkeäksi. Naisista yksi ei ollut käynyt toiminnassa, ainoastaan puoliso oli käynyt. Syynä tähän oli naisen saama apu muualta. Ne naiset, jotka olivat käyneet keskustelemassa, kokivat käynnin / käynnit hyvänä. Yksi naisista oli käynyt yksilökäynnillä. Kaksi naisista muutamia kertoja yhdessä puolison kanssa.

Jonkin verran oli eroja, miten monta kertaa Lyömättömän linjan palvelua oli käytetty ja osa oli lopettanut käynnit Lyömättömässä linjassa ennen haastatteluajankohtaa, ja osa kävi harvakseltaan vieläkin. Keskimäärin yksilökäyntejä oli 8-10 ja ryhmäkäyntejä noin 15. Tosin jokaisella kerralla ei ryhmään päässyt osallistumaan. Osa haastatelluista oli käynyt väkivallan katkaisun jatkoryhmän, ja osa ei ollut ottanut osaa ryhmämuotoiseen veturi -ryhmätoimintaan.

”Puoliso sai apua keskusteluista Lyömättömällä linjalla.”(H7)

”Sain keskusteluapua tai sillai niinku konkreettista apua.”(H1)

”Täältä on saanu tukea ja keskusteluista on ollu tosiaan apua” (H5)

Nämä sitaatit kertovat siitä, että apua on saatu ja se on ollut kestävä. Kaikkien tilanne oli avun hakemisen jälkeen parantunut. Keskusteluapu koettiin ensikerrasta lähtien avuksi, joka toi

tilanteeseen parannusta. Kaksi miehistä puhui kotona puolisonsa kanssa tapaamisista ja mitä niissä oli käsitelty ja kaksi ei juuri jakanut kokemuksia.

”Mun kohdalla tää on ollut kriittinen vaihe. Ilman tätä ei olis millään päästy tähän tilanteeseen mis nyt ollaan, pelastettu parisuhdetta ja muuta. Tää oli kaikkein silmiä avaavin kokemus siitä, millainen ihminen minä olen” (H3)

Väkivallan katkaisu -ohjelmaan yhteyttä ottaneista miehistä kaikki eivät voi tai halua osallistua koko ohjelmaan. Osa ohjataan muun avun piiriin, kuten päihdeongelmasta kärsineet henkilöt. Osa miehistä taas kokee hyötyvänsä lyhyemmästä hoitajaksosta. Keskeiset toimintamuodot ovat yksilötyöskentely, puhelinpalvelu ja ryhmätoiminta. Toiminta alkaa aina yksilötoiminnalla. (Hautamäki 2012, 20.)

”Kun oli käynyt ryhmässä jonkun aikaa, alkoi ärsyttää muitten puheet; et se miten pienestä riita voi alkaa” (H3)

Tämä kommentti tuli mieheltä, joka oli käynyt veturi – ryhmätoiminnan ja jatkoryhmän. Hän kertoi että kuitenkin ryhmässä oli avoin ja hyvä henki ja vaikka oli sovittu, että jonkun pyytäessä tietyn aiheen käsittely lopetetaan niin ei koskaan tehty. Ryhmässä oli ehdotteleva ja kuunteleva tapa kommunikoida ja kaikkia arvostettiin. Ärsytystä hän ei ollut näyttänyt ryhmässä.

”Siis niinku tiivistettynä mä olen ehdottoman iloinen, että niinku ajauduin tänne, koska sitä kautta mä sain niinku tai siis tätä ennen siis perheneuvolassakin meinattiin et perheessä on joku vika, mut kävi ilmi, että se oli mä, mulla oli käsittelemättömiä asioita” (H8)

Tästä sitaatista kävi ilmi, että mies oli hakenut ja päässyt psykoterapiaan, koska Lyömättömältä linjalta sitä oli vahvasti suositeltu. Mies kävi aluksi juttelemassa Lyömättömän linjan työntekijöiden kanssa vajaan vuoden ajan ja kun terapia alkoi, lopetteli hän käynnit Lyömättömällä linjalla. Oli iso askel aloittaa terapia, ja Lyömättömän linjan ansiosta mies sai tarvittavan sysäyksen terapian hakemiseen. Lyömätön linja ohjaa asiakkaita myös muunlaisen avun piiriin. Ehdotus voi olla helpompi ottaa vastaan, kun se tulee Lyömättömästä linjasta.

”Ainoa aggressiivinen teko on ollu oven paiskaaminen kovaa sen jälkeen, kun käynnit alko.” (H8)

”Mä olen kerran ollut väkivaltainen sen jälkeen, ku käynnit täällä alkoi” (H1)

Nämä kaksi sitaattia kertovat muutoksesta, joka on alkanut sen jälkeen, kun mies on lähtenyt hakemaan apua Lyömättömältä linjalta. Muutos on ollut iso. Miehet itsekin ovat ymmärtäneet avun hakemisen vaikutuksen. Vastuunottaminen omasta käytösestä korostui. Jos vielä sen jälkeen, kun käynnit Lyömättömässä linjassa oli aloittanut, oli käyttänyt väkivaltaa, oli syyllisyydentunne miehillä vahva. Osa mietti, ettei saa koskaan lopullisesti anteeksi. He ottivat raskaasti sen, että väkivaltaa oli tapahtunut.

Lyömättömän Linjan työssä lähtökohtana on etsiä vaihtoehtoisia ratkaisuja niihin tilanteisiin, jotka ovat johtaneet väkivallan käyttöön. Saatujen kokemusten mukaan väkivaltatilanteiden läpikäyminen ja väkivallan käyttöön liittyvien tunneyhteyksien tiedostaminen vaikuttaa väkivallan käytöstä luopumiseen. Monilla asiakkailla tiedostaminen edellyttää pidempikestoista työskentelyä, Esimerkiksi vuonna 2014 viidesosa asiakkaista ohjattiin psykoterapiaan. Lyömättömän Linjan asiakkuuden myötä suhtautuminen psykoterapiaan muuttuu joidenkin kohdalla aiempaa myönteisemmäksi. Osa näistä henkilöistä ei olisi hakeutunut terapiaan ilman Lyömättömän Linjan tapaamisia. (www.miessakit.fi).

Väkivallan tekijän hoitamista erillään puolisosta puolustetaan sillä, että väkivalta nähdään väkivaltaa tehneen yksilön ongelmana, jolloin hän on siitä myös yksin vastuussa. Silloin nähdään, että juuri väkivallan tekijä tarvitsee apua, jotta väkivalta loppuisi. Väkivallan sukupuolittuneisuuden johdosta väkivaltaisen miesten on saatava omia palveluja, koska väkivallan tekijöille suunnattujen työmenetelmien täytyy olla erilaisia verrattuna uhrien hoitomenetelmiin. Kuitenkin riskinä lyhyissä miesten hoitoryhmissä on se, että väkivallan tekijä oppii käyttämään henkistä väkivaltaa taitavammin. (Hattunen, Kinkki & Semeri 2018, 2-3.)

Silloin kun väkivallan tekijä ei joudu vastuuseen teoistaan, se voi vahvistaa tekijän ajatusta siitä, että uhri on saanut hänet toimimaan väkivaltaisesti. On tärkeää, että tekijä ottaa vastuun teoistaan eikä syytä uhria. Niin kauan, kun väkivallan tekijä kontrolloi uhria, tämä ei pysty puhumaan vapaasti terapiassa (Stith & McCollum, 2011.) Pariterapian suosittelu voi antaa parille ajatuksen, että väkivaltaan tarvitaan aina kaksi henkilöä.

”Täällä todettiin, että tarviitte kotiin enemmän apua, ni tehtiin yhdessä lyömättömän linjan työntekijöiden kanssa kirje, oliko se perhetyöntekijälle vai sitte suoraan lasuun. Mä mietin myöhemmin, et jos sitä kirjettä ei olis silloin tehty, oisko sitä sitte koskaan tehty.” (H4)

Kumpikin puolisoista toi esiin kirjeen, joka tehtiin yhdessä Lyömättömän linjan työntekijöiden kanssa. He kokivat sen merkittävänä, koska lastensuojelusta saatu apu oli ollut hyödyllistä. Lastensuojelun työntekijät auttoivat koko perhettä. Perheen äiti toi esiin, että kun aloite lastensuojeluavun hakemiseen tuli miehen työntekijältä, oli se helpompi hyväksyä. Yhteydenotto ei ollut perheelle helppoa, koska sitä oli jo aiemmin mietitty, muttei ollut kuitenkaan tehty.

6.2 OPITUT KEINOT VÄKIVALLAN KATKAISEMISEEN

”Tajusin, että minun on lopetettava väkivaltaiset ajatukset” (H1)

Kertomansa mukaan haastateltu (H1) on käyttänyt parisuhteissaan väkivaltaa, mutta ei kuitenkaan jokaisessa parisuhteessaan. Ensimmäisessä avioliitossa ei ollut fyysistä väkivaltaa, mutta rankkaa henkistä väkivaltaa ja uhkailua. Puoliso piti mykkäkoulua jopa kuukausia, joka tuntui haastatellusta henkiseltä painajaiselta. Suhde kesti viisi vuotta. Nykyisessä suhteessaan Lyömättömältä linjalta saadun avun tuloksena haastateltu henkilö on ymmärtänyt, ettei hänellä voi olla väkivaltaisia ajatuksia, koska ne johtavat tekoihin. Ajatusten katkaisemiseen on joitakin keinoja, mutta helppoa se ei ole.

”No mä sanoisin et meillä se keino on ollut se nollasta kymppiin asteikko, mikä käytiin yksityisesti työntekijän kans keskenään lävitte. Et se oli se ahaa elämys mulla. vaikka tää oli aika brutaalia ja vastenmielistä penkoo niitä asioita ” (H3)

Tämä haastateltu kävi veturi -vertaistukiryhmän ja sen jälkeen vielä jatkoryhmän. Hän hyötyi sekä yksilö- että ryhmämuotoisesta toiminnasta. Yhdessä Lyömättömän linjan työntekijän kanssa he kävivät nollasta kymppiin asteikon käytön periaatteet, jossa omalle tunnetilalle annetaan arvo. Mikäli arvo oli korkea, oli sovittu erilaisia keinoja tilanteen rauhoittamiseksi. Näitä oli esimerkiksi vesilasin juominen tai poistuminen toiseen huoneeseen tai pienelle kävelylle lähteminen.

” Ryhmätoiminta oli kyseenalaistavaa ja ongelmanratkaisuun pyrkivää. Istunnot meni aina hyvin” (H5)

Haastateltu kuvasi ryhmätoiminnan luonnetta. Hän hyötyi siitä, että sai vertaistukea ryhmästä. Kokemus oli voimaannuttava, koska monet kuulivat hänen teoistaan mutteivat tuominneet vaan etsittiin yhdessä vaihtoehtoisia keinoja toimia tulevaisuudessa. Ryhmän antaman vertaistuki ja ymmärrys olivat tärkeitä. Teot eivät olleet hyväksyttäviä ja miehen väkivaltaisuuden syitä ja seurauksia mietittiin yhdessä.

”Lyömättömästä linjasta saamani apu on ollut korvaamattomana” (H5)

Apua on pidetty hyvin merkittävänä ja sen avulla on saatu aikaan muutosta parisuhteessa. Osa haastatelluista mietti, missä olisi nyt, jos ei olisi hakeutunut Lyömättömään linjaan. Parisuhdetta ei välttämättä olisi ja ainakin se olisi paljon huonommassa tilanteessa, he arvelivat. Lyömättömän linjan apu nähtiin selkeänä ja asiakasta arvostavana. Kaikki haastatellut kertoivat tulleen kuulluksi ja saaneensa työkaluja väkivaltaisuuden hallitsemiseen ja lopettamiseen.

”Tein päätöksen lopettaa väkivalta. Tajusin, ettei se enää kuulu elämäni”(H2)

Tämä sitaatti oli naisen. Molemmat puoliset olivat käyttäneet väkivaltaa nykyisessä suhteessa. Nainen päätti, että fyysisen väkivallan käyttäminen ei enää ole hänen elämänsä ja käytökseen kuuluvaa ja päätös on pitänyt.

”Lyömättömän linjan käyntien jälkeen olevan puhdistunut olo. Apu on ollut äärimmäisen tärkeää” (H2)

Haastateltu (H2) kertoo, että on aina omannut taipumuksen väkivaltaisuuteen. Hän kertoi, että lapsuudessa ei ollut fyysistä väkivaltaa mutta heillä oli aina huudettu paljon. Haastateltu kertoo, että on aina omannut kiivaan temperamentin. Hän oli voinut aiemmissa suhteissa esimerkiksi vetää veitsen esiin ja pelotellut sillä. Kertomansa mukaan aiemmissa suhteissa puoliset olivat kuitenkin olleet altavastaajina ja väkivaltatilanteita ei tullut. Haastateltu pohtii sen, että tilanteet eivät olleet johtaneet väkivallan käyttöön johtuneen aiempien kumppaneiden luonteesta.

”Mä olen tällainen henkisen väkivallan mestari” (H3)

”Voin kutsua itteeni ”räjähtäväksi ruutitynnyriksi” ehkä ainakin lapsuuden kokemusten kautta. Olen vaatinut mahdottomia suorituksia läheisiltäni.” (H3)

Tässä kaksi sitaattia mieheltä, joka on itsetutkiskelun kautta löytänyt itseään kuvaavia määritelmiä. Hän kuvaa itseään henkisen väkivallan mestariksi. Puheessa ei kuitenkaan kuulu itsekehua, se on vain toteamus.

”Lapsen pelon huomaaminen ajoi mut hakemaan apua” (H7)

”Havahduin lopulta, kun oma lapsi sanoi, et pelkää isää” (H5)

Nämä kaksi yllä olevaa sitaattia kertovat miehen havahtumisesta tilanteen vakavuuteen. Oman lapsen pelkääminen oli se viimeinen asia, jonka jälkeen he ymmärsivät, että jotain on tehtävä. He kertoivat, etteivät enää ikinä halunneet kuulla pienen lapsensa kertovan pelkäävänsä omaa isäänsä. Pienen lapsen pelon ilmaisun jälkeen miehet ottivat yhteyttä Lyömättömään linjaan puhelimitse. Puoliso oli saattanut aiemmin kehottaa hakemaan apua, mutta lapsen itku ja pelko oli miehille se asia, joka pakotti ymmärtämään oman avun tarpeen.

”Mun luonteen hoitamista voi vertaa heroiiniriippuvuuden hoitamiseen. Mun luonne on vaikea ja on hankalaa hillitä itseensä, hermostumistaan.” (H3)

”Olen oppinut valmistautumaan etukäteen, jos tiedossa on stressaavia tilanteita. Pyrin esimerkiksi nukkumaan pitempään tai vähentämään työtaakkaansa, kun tiedossa on stressaava tilanne.” (H3)

”H3” kertoo perhetilanteensa olevan tällä hetkelläkin haastava. Heillä on kaksi pientä lasta. Elämässä oli kriittinen vaihe, kun hän tuli väkivaltatyön piiriin. He saivat kuitenkin pelastettua avioliittonsa eivätkä lapset enää pelkää isäänsä H3 kokee, että erityisesti lyömättömän linjan käyttämä 0-10 aggressioasteikko oli hänelle se, joka herätti omaan tilanteeseen. Hän sai nimettyä ärsytyksiään ja mietittyä niiden ärsyttävyytensä. Ryhmässä käymisestä oli myös ratkaisevaa apua. Nykyään hän käy noin joka toinen kuukausi lyömättömässä linjassa kokemusasiantuntija tehtävissä. Hän tietää, että koko loppuelämänsä joutuu tekemään työtä luonteensa kanssa, mutta kokee että pahin on selätetty, kun on myöntänyt ongelmansa.

”Vaikeaa, mutta uskon että menen väkivaltani hallinnassa parempaan päin” (H6)

Mies (H6) kertoo väkivaltaisuuksensa ilmenneen ainoastaan nykyisessä parisuhteessa. Heillä on puolison kanssa neljä lasta. Puolisot asuvat tällä hetkellä erikseen, mutta parisuhde ei ole päättynyt. Miehen lapsuudessa vanhemmat käyttivät kuritusväkivaltaa. Nykyisessä suhteessa on ollut henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Stressi ja perhe-elämän paineet olivat miehen kertoman mukaan syynä hänen väkivaltaiseen käytökseen puolisoa kohtaan. Väkivalta oli repimistä, kiinnipitämistä ja riuhtomista. Henkistä väkivaltaa suhteessa lisääntyi pikkuhiljaa. Jokin riita johti fyysiseen väkivaltaan.

Kului vajaa vuosi, ja tuli toinen väkivaltatilanne. Sen jälkeen mies puolison kehotuksesta varasi ajan ja aloitti tapaamiset. Hän oli ottanut osaa väkivallan katkaisu -ohjelmaan ja jatkoryhmään. Väkivaltaa ei ole ollut sen jälkeen, kun hän otti ensimmäisen kerran yhteyttä hoitotahoon. Nykyään he asuvat puoliso kanssa erillään, mutta eivät ole eronneet.

”Pahoja väkivaltatilanteita on ollu muistaakseni kaksi. Eka oli sellainen et siin oli oli riuhdomista ja raapimista ja huutoo kans, toinen oli sellanen et X kuristi mua seinää vasten...sillo pelkäsin kuolevani” (H6)

Puoliso kuvaa yllä olevaa tapahtumaksi, jonka jälkeen hän pyysi miestänsä hakemaan apua. Hän ajatteli, että se on ehtona sille, että ylipäänsä suhdetta voi jatkaa. Mies otti yhteyttä Lyömättömään linjaan.

Puolison mukaan miehen Lyömättömästä linjasta saama apu ja erillään asuminen on rauhoittanut heidän tilannettaan. Mies on jotenkin rauhallisempi nykyään, kun on käynyt keskustelemassa ja ryhmässä. Hän ei osaa tarkemmin eritellä, millaista apua mies on saanut. Itse hän oli yhdellä tai kahdella tapaamisella mukana, Huono maku jäi siitä, että lyömättömän linjan työntekijät halusivat tehdä perheen lapsista lastensuojeluilmoituksen.

”Pahimmillaan äkkipikaisuus mulla on ilmennyt niin, että känny on paiskautunut katuun ja hajonnu ja ikkunalasi on rikkoutunut” (H8)

”Sain sysäyksen aloittaa terapia lyömättömän linjan ansioista. Se on ollut mulle parasta” (H8)

Yhden haastatellun kokemus on, että lyömättömän linjan apu teki hänestä paremman isän ja puolison. Hän sai myös terapiasuhteen lyömättömässä linjassa käyntien ansiosta. Nyt terapia kerran viikossa on hoitomuoto, jonka lisäksi hän ei koe tarvitsevänsä muuta. Toinen haastatelluista koki, oppineensa keinoja rauhoittua ennen kuin riita menee ”rajan” yli.

6.2.1 VÄKIVALTAKOKEMUKSET LAPSUUDESSA

Haastatelluista kuudella oli ollut kokemuksia fyysisestä väkivallasta lapsuudessa ja nuoruudessa. Kokemuksia oli tukistamisesta nyrkeillä lyömiseen. Lapsuudessa väkivallan kokeneita oli tutkimuksessa valtaosa. Joillakin se oli ollut henkistä väkivaltaa. Neljällä haastatelluista oli ollut jatkuvaa fyysistä väkivaltaa vanhempien taholta. Kahdella haastatelluista ei ollut väkivaltaa, mutta turvallisuudessa puutteita toisen vanhemman kuoleman myötä haastateltavan varhaisessa iässä.

” Äiti oli aika väkivaltainen silloin kun mä olin pieni. Muistan kun mä olin joku kymmenen vanha, äiti oli roikottanut hiuksista ilmassa. Sitten kun mä olin joku 12-13 vuotta vanha, mä pärjäsin jo jollain tapaa äitille, et meil oli ihan painia ja nyrkkeilyä äidin kanssa”(H1)

Tällä haastatellulla miehellä oli ollut väkivaltatilanteita äidin kanssa melko paljon. Mies arveli, että äidillä oli jonkinlainen hermojen hallinta -ongelma. Väkivaltaiset yhteenotot olivat jatkuneet miehen aikuisuuteen asti. Isän kanssa oli ollut muutama väkivaltainen yhteenotto, mutta paljon harvemmin. Mies kertoi näistä erilaisista yhteenotoista avoimesti. Niistä ei koskaan seurannut sairaalahoitoa vaativia vammoja, mutta mustelmia kyllä. Mies ei ole koskaan keskustellut väkivaltaisesta lapsuudestaan vanhempiensa kanssa.

”Isä oli pelottava hahmo, joka huusi paljon. Meillä on aina huudettu”(H2)

Tässä perheessä vanhempi hallitsi pelolla. Isän huutaminen on lapsesta pelottavaa varmasti aina. Fyysistä väkivaltaa ei ollut, mutta huuto oli lähes päivittäistä. Tavan kommunikoida huutamalla voi oppia huomaamattaan, jos lapsuudessa omat vanhemmat ovat huutaneet lapsilleen ja toisilleen.

”Lapsuus oli tosi väkivaltainen. Isäpuoli käytti fyysistä ja henkistä väkivaltaa. Siitä asti, kun muistan, sain isäpuolelta tukkapöllyä ja luunappeja monta kertaa viikossa.”(H6)

Tässä haastateltu kertoo rankasta väkivallasta, joka jatkui lähes aikuisuuteen asti. Hänelle jäi muisto lapsuudesta, jossa vanhemmilta ei saanut tarvittavaa tukea ja turvaa. Isäpuoli dominoi perhettä ja mustamaalasi kertojan omaa isää sekä esti tapaamiset ja yhteydenpidon. Äiti ei kyennyt

puolustamaan lastaan. Lapsuus jätti monenlaista ongelmaa, joka kertojan mukaan ilmenee vielä nykyään epävarmuutena ja turvattomuutena. Hän on hakenut apua, joka on saattanut hieman auttaa asioiden käsittelyssä.

6.2.2 PUHETAPA VÄKIVALTAISUUDESTA

Kaikkien haastattelemieni miesten puhetavasta kuului väkivaltaisuudesta vastuun ottaminen. Joidenkin kuitenkin enemmän ja joidenkin vähemmän. Kukaan ei vierittänyt vastuuta puolisolle. Fyysinen väkivalta erityisesti koettiin jälkeensä häpeällisenä, taakkana, joka ei koskaan kokonaan unohdu. Henkinen väkivalta oli siinä suhteessa vaikeampaa, että kokonaan siitä ei fyysisen väkivallan tavoin ikinä pysty lopettamaan. Haastattelemistani henkilöistä kolme toi suoraan esiin, että rajanveto jo se suhteen, minkä kukakin mieltää henkiseksi väkivallaksi ja mikä on vain ikävästi sanottu, on hyvin vaikeaa. Toki parisuhteessa oppii tuntemaan puolisonsa hyvin ja tietää, mikä asia on toiselle vaikeampi kuin jokin toinen asia.

Puhetavasta kuului kahden miehen osalta selvä toiveikkuus tulevaisuuden suhteen. Toiset kaksi olivat varovaisen toiveikkaita sen suhteen, että asiat menisivät tulevaisuudessa paremmin. Melko realistisia miehet kuitenkin olivat, heille oli selvää, ettei luonnettaan kovin paljoa pysty muuttamaan. Lyömättömässä linjassa omaksutut mallit olivat auttaneet heitä jokaista. Ne olivat vaimentaneet ärsytysastetta ja jopa hillinneet kokonaan tunteita, jotka aiemmin olivat johtaneet negatiivisten tunteiden purkaukseen. Kuitenkin tilanteita tuli edelleen. Miehet olivat ehkä hyväksyneet ne osana elämää. He kaikki toivoivat parisuhteidensa jatkumista. Yksi haastateltava ajatteli, että ovat vaimon kanssa sellaisessa pisteessä, jossa voi käydä miten vaan suhteen jatkumisen osalta. Hän toivoi, että suhteen päättymisen syy kuitenkin olisi muu kuin väkivaltaisuus.

Miesten puheessa vahvimmin nousi esiin riittämättömyyspuhe. Riittämättömyyspuheessa kaikki miehet kuvasivat väkivaltaista käyttäytymistään itsensä kautta. He ottivat vastuun väkivaltaisesta käytöksestään ja kuvasivat itseään epäonnistuneiksi sen osalta, että olivat turvautuneet erilaiseen väkivaltaan. Puoliso oli miesten puheessa väkivallan kohde. Myös lapset nähtiin viattomina, ja lapset olivat kahdella selkeästi olleet lopullinen syy hakea apua. Puheessa korostui myös se, että väkivalta on taakse jäänyttä, mutta vaikeaa se kaikkien kohdalla oli ja vaati työtä elää väkivallatonta elämää.

Puheen tuottaminen vaihteli haastateltujen välillä. Kaksi haastatelluistani tuotti puhetta runsaasti. He kertoivat laajasti elämästään muutoinkin ja sain vastauksia kysymyksiini helposti. Ehkä myös vaikean asian käsitteleminen on helpompaa siten, että puhuu vuolaasti. Kaksi haastatelluista vastasi lyhyemmin. Sain vastauksia, mutta vastaaminen oli lyhyttä ja tein välillä tarkentavia kysymyksiä. Vastaaminen oli kuitenkin kaiken kaikkiaan selkeää ja jokainen oli pohtinut asiaa aiemmin.

Erilainen suhtautuminen vastuuseen tuli ehkä parhaiten esiin syyllistämisen kautta. Siinä oli eroja, miten miehet itse kuvasivat tulevaisuuttaan ja vastuunkantamista väkivallasta. Eräs haastateltu mies ilmaisi asian niin, että jokainen päivä hän tietää, että aiempi väkivaltaisuus vaikuttaa elämään. Hän ei pysty sitä hyvittämään perheelle ja puolisolalle. Jostakin toisesta sai vaikutelman, että koki kevyemmin tekemänsä väkivallan, vaikka se oli ollut pitkäkestoista ja kohdistunut puolison lisäksi lapsiin. Isoja eroja oli siinä, miten paljon haastatellut tuottivat puhetta. On vaikea vetää johtopäätöstä puheen tuottamisen määrästä, mutta ehkä mies, joka on ymmärtänyt väkivaltaisuutensa syyt ja seuraukset, on avoimempi puhumaan asiasta. Toisaalta paljon puheen alle voi häivyttää oleellisia ajatuksia. Puhetapana kuvautui ajautumis- ja riittämättömyyspuhe miesten väkivallan käyttönsä syinä. Kaikille oli yhteistä se, että ennen väkivaltaisuutta olo oli riittämätön ja keinoton. Paineiden kasautuminen saattoi johtaa väkivaltaisuuteen.

6.3 PUOLISOIDEN AJATUKSIA

Jokaisen haastattelemani miehen puoliso antoi haastattelun. Merkille pantavaa oli puolisoitten rauhallisuus ja sen hyväksyminen, että suhteessa oli ollut väkivaltaa. Haastattelemistani naisista puolet antoi itsestään vahvan kuvan ulospäin. Puhelinhaastattelussa en nähnyt haastateltavaa, mutta kertomus eteni rauhallisesti myös puhelimitse haastattelemani henkilöllä. Naiset olivat realistisia kertomassaan. He kertoivat kaunistelematta tapahtuneista väkivaltaisuuksista. Kukaan ei leimannut miestänsä ”roistoksi” tai täysin kunnottomaksi ihmiseksi. He vain hyväksyivät tapahtuneen osana historiaansa. Tulevaisuudesta heillä oli myös avoin käsitys, ei voinut tietää mitä se tuo tullessaan. Varovainen toiveikkuus oli kuitenkin läsnä. Lyömättömän linjan apu oli jokaisen mielestä ollut tärkeää.

Puolisot katsoivat perheen tilannetta kokonaisvaltaisesti. Heistä kukaan ei tuntunut ajattelen parisuhteestaan negatiivisesti miehen väkivaltaisuuden takia vaan he katsoivat realistisesti tulevaan. Juuri realismi oli puolisoilla vahva. He tunsivat puolisonsa monen vuoden ajalta ja olivat selvästi analysoineet ja pohtineet tilannetta parisuhteissaan syvällisesti.

”Tiesin, milloin oli syytä olla hiljaa”(H4)

Tämä puolison kommentti kertoo oleellisesti, miten miehen raivokohtaukset pahenivat ja saivat isot mittasuhteet. Suhteessa oli henkistä väkivaltaa. Nainen oli jossain vaiheessa tajunnut, ettei kannattanut huutaa takaisin. Myös perheen pienet lapset olivat altistuneet huudolle ja huonolle ilmapiirille.

”Minusta ei tule koskaan ehjää ihmistä” (H6)

Yllä oleva sitaatti on naiselta, joka on kokenut raakaa väkivaltaa lapsuudesta aikuisuuteen. Hän ei osannut kovin tarkkaan eritellä tuntemuksiaan puolison avun hakemisesta. Rauhoittumista oli hieman tapahtunut. Puolisot asuivat erillään, jolloin päivittäistä kontaktia ei ollut eikä muutosta konkreettisesti voinut huomata samalla tavalla kuin asuttaessa yhdessä. Hieman toiveikkuutta tosin oli muutoksen mahdollisuudesta.

”Puoliso sai apua keskusteluista Lyömättömällä linjalla” (H4)

(H4) kertoo, että heillä on pitkä yhteinen historia. Puolison väkivaltaisuus paheni lasten synnyttyä. Luultavasti stressi töistä ja se, ettei kotona voinut rauhoittua olivat syitä tilanteen pahenemiseen. Puolison henkinen väkivalta oli lähes kestämatöntä ja hän huusi myös lapsille. Juuri lapsiin välillisesti kohdistunut uhka sai miehen hakemaan apua. Muutoksen huomasi melko pian, koska mies tietoisesti kiinnitti sen jälkeen huomiota käytökseensä lasten seurassa.

”En itse ole käynyt tapaamisilla Lyömättömässä linjassa. Olen saanut oman tukeni muualta”(H7)

Keinoista, joilla mies ominaisuuttaan hillitsee, ei haastatellulla (H7) on tarkempaa tietoa. Hän uskoo, että lisääntynyt itsetuntemus ja viime syksynä alkanut yksilöterapia ovat suurimmat syyt tilanteen rauhoittumiseen. Naisen haastattelusta kuvastuu ulkopuolisuus puolison avun hakemisessa väkivaltaisuuden hallintaan. Hän on ehkä tarkoituksellakin jättänyt vastuun puolisolleen. (H8) on saanut oman apunsa muualta. Tilanne kotona oli rauhoittunut, koska väkivaltatilanteita ei enää ollut esiintynyt.

” Jos vaikka vois sellai kerran vuodessa käydä, vaikka seuraavat 10 vuotta. Se kontakti on niin tärkeä olla olemassa. Käyntien jälkeen on puhdistunut olo” (H2)

Haastateltu kokee, että lyömättömän linjan tuki on riittävää. Perhe on molemmille puolisoille tärkeä voimavara. Naisesta saa kuvan vahvana ihmisenä, joka pärjää elämässä. Varmasti kuitenkin hänellä on epävarmuuden tunteita, mutta ne eivät kuvastu esiin hänen kertomuksessaan. Pari oli ollut yhdessä jo pitkään ja tunsivat hyvin toisensa ja tapansa toimia. He molemmat toivat esiin Lyömättömän linjan työntekijöiden olevan asiallisia ja ammattitaitoisia. Vaikka käynnit olivat enää harvoin, muodostunut kontakti juuri omiin työntekijöihin oli tärkeä molemmille.

7 YHTEENVETO

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten Lyömättömän linjan väkivallan katkaisu -ohjelma auttoi sinne hakeutuneen asiakkaan väkivaltaisuuteen. Vähenikö väkivaltainen käyttäytyminen tai pysyikö se ennallaan. Mitä muutoksia käyttäytymisessä ohjelman aikana tai sen jälkeen tapahtui. Toinen tutkimuskysymys oli, mitkä olivat ne konkreettiset keinot ja mallit, joiden avulla muutos oli mahdollinen. Tutkimukseni perustui kahdeksan henkilön yksilöhaastatteluun. Haastattelujen tuloksista löytyy paljon yhtäläisyyksiä, jotka olen koontanut yhteenvedoksi tähän lukuun. Vaikka tutkittavien joukko oli pieni, haastatteluista kävi ilmi monia asioita, jotka ovat liitettävissä teoreettiseen asiantuntijatietoon. Tätä kautta voisin ajatella tutkimukseni tulosten olevan jonkin verran yleistettävissä siihen, miten väkivallan katkaisu ohjelma yleisesti antaa apua väkivallan hallintaan. Jokaisen kokemus oli yksilöllinen ja pulmat, joihin apua haettiin, jokaisella erilaisia, mutta kaikki haastatellut pitivät ohjelmaa hyvänä. Väkivalta oli ollut henkistä ja fyysistä. Raakaa, sairaalahoitoa vaativaa väkivaltaa eivät haastattelemani henkilöt olleet kokeneet. Kysyin jokaiselta haastattelemalta mieheltä muutamaan kertaan, oliko väkivallan katkaisu -ohjelman kautta tullut osaksi heidän arkeaan jokin tietty oivallus tai menetelmä, johon he olivat voineet turvautua, kun väkivallan uhka oli ilmeinen. Tutkimuksen tärkeänä työnä oli lisäksi selvittää, miten puoliso koki mahdollisen muutoksen. Miten elämä parisuhteessa muuttui. Tuliko elämästä tasapainoisempaa ja onnellisempaa. Puolisot toivat esiin omia kokemuksiaan perheessä ja parisuhteessa elämisestä.

Tutkielmani tuloksena selviää, miten ohjelma on vaikuttanut sen suorittaneisiin henkilöihin ja miten lähipiiri eli puoliso ja haastateltujen kertomana lapset ovat muutoksen kokeneet. Vaikutukset ovat tulleet hitaasti, ja vasta pidemmän ajan kuluessa vaikutuksen on todella huomannut. Ne haastatelluista, joilla on pitkä kokemus Lyömättömän linjan palveluista, ovat kokeneet enemmän muutoksen vaikutuksia. Haastattelemani henkilöt kärsivät erilaisista väkivallan muodoista. Haastateltujen joukossa oli fyysisen ja henkisen väkivallan käyttäjä, henkisen väkivallan käyttäjä, äkkipikaisiin reaktioihin apua etsivä, henkistä ja fyysistä käyttänyt sekä peliriippuvainen ja henkisen väkivallan käyttäjä.

Puolisoiden haastattelut kertoivat, että vaikutukset kotielämään olivat positiivisia. Jokaisen haastatellun kotitilanne oli rauhoittunut siitä, mitä se oli ennen kontaktia Lyömättömään linjaan. Vaikutusten suuruus riippui pitkälti siitä, miten pitkään mies oli ollut Lyömättömän linjan

toiminnassa mukana. Mitä pidempään oli ollut, sitä paremmat olivat vaikutukset kotielämään. Huomion arvoista oli myös, että osa haastatelluista kertoi voivansa käydä Lyömättömässä linjassa, vaikka lopun ikäänsä. Tuen määrä koettiin niin merkittäväksi, että se harvemminkin saatuna oli keskeinen keino väkivallattomuuden hallinnassa.

Erilaiset menetelmät hallita tunteitaan olivat osoittautuneet hyväksi. Menetelmät olivat auttaneet tilanteissa, joissa väkivallan tekemisen uhka oli läsnä. Eräs haastatelluista miehistä kertoi myös, että asteikko välillä 4-10 auttoi häntä havainnoimaan mielentilaansa. Kun tunne oli asteella 4 oli tunnetila kuin hyvin rentoutuneena ja leppoisana ja 10 tarkoitti mielentilaa, jossa olisi ollut valmis raakaan väkivaltaan. Toinen haastatelluista kertoi, että hänellä väkivaltaiset ajatukset johtivat ennen pitkää tekoihin, joten hän ei saanut ajatella väkivaltaisia ajatuksia. Tuntui hämmentävältä miettiä, miten ajatuksiaan voi estää. Lyömättömän linjan väkivallan katkaisu -ohjelmassa oli mietitty keinoja siihen.

Haastattelemani kokijapuolisot olivat kaikki huomanneet muutoksia väkivaltaa käyttäneissä. Vaikutukset olivat huomattavat. Naisista piirtyi kuva suhteellisen vahvoina ihmisinä. Merkitystä oli sillä, asuivatko he yhdessä. Yksi haastattelemani pariskunta asui erikseen, ja heidän tilanteensa poikkesi muista. Parisuhteen tila oli epävarma, koska lopullisesti ei ollut kuitenkaan erottu. Se aiheutti ymmärrettävästi epävarmuutta. Myös toisen parisuhteen tilanne oli melko epävakaa. He asuivat kuitenkin yhdessä. Nämäkin kaksi pariskuntaa antoivat väkivallan katkaisu -ohjelmalle hyvää palautetta. Väkivallan tekijä oli saanut apua. Huomata pitääkin, että parisuhteen kaikki ristiriidat tai erimielisyydet eivät ole parisuhdeväkivaltaa tai sen aiheuttamaa. Myös muuta parisuhdetta kuormittavaa voi suhteessa olla.

Haastattelujen perusteella on käynyt selväksi, että monen tyyppiseen väkivaltaongelmaan haetaan apua. Kuvitelma siitä, että vain fyysiseen väkivaltaan olisi apua saatavilla lyömättömän linjan kautta on karissut lopullisesti. Lyödä voi myös verbaalisesti. Oletus siitä, että valtaosa asiakkaista olisi muita kuin kantasuomalaisia osoittautui niin ikään vääräksi.

LÄHTEET

Ahola, Tapani & Ahola, Maiju (2016) Väkivallasta turvallisuuteen. Helsinki: Bookwell.

Ajo, Annmari, Alasaarela, Sanna, Grönroos, Sanna, Holma, Juha M., Liikamaa, Mirva, Partanen, Terhi, Tantarimäki, Tiina & Wahlström, Jarl (2005) Lähisuuhdeväkivalta – selitysmallit ja puhetaipien tutkimus. Teoksessa Iskuryhmä. Holma, Juha M & Wahlström, Jarl (toim.) Helsinki: Yliopistopaino. 91-103.

Ajo, Annmari & Grönroos, Sanna (2005): Selittäminen ja vastuunotto miesten puheessa, 91- 105. Teoksessa Iskuryhmä Holma Juha M & Wahlström Jarl (toim.) Helsinki: Yliopistopaino.

Essel, Suvi, Rantanen Tiina, Rossinen Jaana (2017) Teoksessa Rikoksen uhrin käsikirja.Toim. Åberg. 49,66. Juva: PS-kustannus.

Hakala, Juha (2017) Tulevan maisterin graduopas. Tallinna: Gaudeamus.

Hannus, Riitta, Mehtola, Sirkku, Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) (2011) Veitsen terällä. Hämeenlinna: Karistojan kirjapaino.

Hattunen, Riina, Kinkki, Jemina & Semeri, Pauliina (2018) ”Et pystyksiä diilaamaan niit sun hepuleitas?” Väikivallasta puhumisen käytännöt väikivallan ehkäisemiseen tarkoitettuissa pariterapiassa. Pro Gradu -tutkielma. Psykologian laitos. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/57342/URN%3aNBN%3afi%3ajyu201803171750.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hautamäki, Jari (2014) Mikä minuun meni?: Tositarinoita suomalaisesta perheväkivallasta. Helsinki: Gummerus kustannus Oy.

Hautamäki, Jari (2012) Lyömätön linja Espoossa ja Miehen linja. Teoksessa Dusti – Luottamusta Miehen Linjalla. Vantaa: Nykypaino Oy.

Helsti, Hilkka (2005) Hedelmällisen tiedon jäljillä - teemakirjoitukset tutkimuksen lähteinä. Teoksessa: Pirjo Korhokangas, Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.). Polkuja etnologian menetelmiin. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy. 148-160.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Heikki (2014) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hyvärinen, Salla & Hautamäki, Jari (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013) Katkaise väkivaltaa. Lähisuhde- ja perheväkivaltarikoksesta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun. Tampere: Juvenes Print -Suomen yliopistopaino Oy.

Ihalainen, Jukka, Pennanen, Matti, Rytönen, Timo & Varjonen, Panu (toim.) (2000) Jussi-työ Kokemuksia miesten kanssa tehdystä perheväkivaltaa ehkäisevästä työstä.

Jolkkonen, Pekka ja Varjonen Panu (2002). Väkivaltaa, tunteita, toimintaa ja vastatunteita. Helsinki: Edita Prima Oy.

Juhila, Kirsi (2008) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino.

Kaitue, Sanna, Nojonen, Tanja & Slåen, Anne (2007) Yleistä muttei yksityistä – Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita Prima Oy.

Keisala, Hertta (2006) Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn kohteena

Keskinen, Suvi (2005) Commitments and contradictions linking violence, parenthood and professionalism. Teoksessa Tackling men's violence in families. Nordic issues and dilemmas. Edited by Eriksson, Maria, Hester, Marianne, Keskinen, Suvi & Pringle, Keith. Bodmin: MPG Books.

Kotaniemi, Riikka (2013) Näkymättömästä näkökulmaksi. Parisuhdeväkivallan uhrin ja oikeudellisen sääntelyn muutos Suomessa. Helsinki: Unigrafia.

Kruus, Heikki (2010) Väkinen otettua valtaa - näkökulmia parisuhteessaan väkivaltaa käyttäneiden miesten auttamiseen. Teoksessa Paripsykoterapia ja parisuhteen kätkeyt mahdollisuudet. Turku: Painosalama Oy, 143-145.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru (2007) Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita.

Laitinen, Merja ja Uusitalo, Tuula (2002) Narratiivinen lähestymistapa traumaattisten elämäkokemusten tutkimisessa. s. 106. Teoksessa Narratiivikirja 2008. Toim: Kaasila Raimo, Rajala Raimo ja Nurmi Kari E.

Lindqvist, Raija (2009) Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. Jyväskylä. Yliopistopaino.

Lidman, Satu (2015) Väkivaltakulttuurin perintö. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Marttala, Pia (2011) Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa: Veitsen terällä. Toim. Hannus, Riitta, Mehtola Sirkku, Natunen, Luru & Ojuri, Auli. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Miessakit www-sivut:

<https://www.miessakit.fi/2015/10/30/mies-vakivaltavaltatyon-asiakkaana/> (luettu 7.1.2020)

Naistenlinja www-sivut:

<https://www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/vakivallan-muodot/taloudellinen-vakivalta/>

(luettu 7.1.2020)

Niemi, Johanna, Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (2017) Sukupuolistunut väkivalta. Tallinna: Vastapaino.

Notko, Marianne (2011) Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Nyqvist, Leo (2004) Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa Kuronen, Merja, Granfelt, Riitta, Hänninen, J Nyqvist, Leo & Petrelius, P (toim.), Sukupuoli ja sosiaalityö, Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja, (s.101-110). Jyväskylä: PS-Kustannus.

Nyqvist, Leo (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Ojuri, Auli (toim.) (2001). Hukasta kukkaan. Helsinki: Nykypaino Oy.

Payne, Malcolm (2005) Modern Social Work Theory. London: Palgrave Macmillan.

Piispa, Minna & October, Saara (2017) Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. Julkaisun osoite:
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134851/YP1703_Piispa%26October.pdf?sequence=1&isAllowed=y,

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti toim. (2010). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.1.2020
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.htm

Saarinen, Janni (2017) Pelko – se on tunne jota ei kenellekään lapselle soisi. Pro gradu tutkielma. Viitattu 4.10.2019
<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/136482/SaarinenJanni.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Siren, Reino, Kivivuori, Janne, Kääriäinen Juha & Aaltonen Mikko (2007) Suomalaisten kokema väkivalta 1980-2006. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Siukola, Reetta (2014) Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Stith, Sandra M., McCollum, Eric E., & Rosen, Karen H. (2011) Couples Therapy for Domestic Violence. Finding Safe Solutions. American Psychological Association. Washington DC.

Säävälä, Hannu, Pohjoisvirta, Riitta, Nyqvist, Leo, Keinänen, Eero & Salonen, Santtu (2005) Teoksessa Mies varikolle. Toim: Säävälä Hannu, Pohjoisvirta Riitta, Keinänen Eero & Salonen Santtu. Oulu: Kalevaprint.

Tassopoulos, Kostas. Henkilöhaastattelu 14.1.2020. Lyömätön linja. Espoo.

Tiainen, Turo (2018) Lähisuhdeväkivallan kokijoiden kokemuksia Keski-Uudenmaan avopalvelumallista. Laurea ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Julkaisu: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201803263821> luettu 25.4.2020

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Väestöliitto www-sivut:

https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/fyysinen-vakivalta/ (luettu 21.1.2020)